

Ludovít Štúr

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 28
11/2014
22. marec 2014

Cena 0,50 €

ZALOŽIL LUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

INTERNETOVÁ KAČICA
VYTRVALO LIETA
Strana 4.

NECHUTNÝ ÚTOK RTVS
NA EVU KRISTINOVÚ
Strana 5.

DESAŤ ROKOV NA
ČELE SLOVENSKA
Strana 6.

SLOVENSKÁ ŠTÁTNOŠŤ
V POÉZII A PRÓZE
Strana 8.

ŽIARIL MU NÁROD
A SLOVENSKÁ REČ
Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Vystúpenia kandidátov a výsledky prvého kola prezidentských volieb boli – nazdávam sa – výstižným obrazom slovenskej politickej reality. Sú aktom: ukázali súčasnosť v nahote.

Najprv si všimnime kortešačky. V prípade premiéra kandidáta nik nemohol očakávať, že prednesie prekvapivé vízie alebo vymenuje nové lákavé programové ciele, lebo je ešte stále premiérom a predsedom strany, ktorá má svoj program a z neho za dnešnej konstelácie vychádza aj program vlády. Nemal možnosť, a ani by sa nepatrielo, sľubovať čosi navyše. Ak predsa len vytiahol o kartu viac – riešenie katastrofálneho stavu justície, už sa ozvalo volanie, že je to predvolebný ťah. Aj keby bol, je legitímny, každý kandidát každých volieb má právo i povinnosť predniesť svoje priority – a volič posúdi, či stojí za to, aby kandidáta volil (a potom čaká, či dodrží slovo). Vážim si niektorých odvážlivcov na post prezidenta, majú právo na úctu za celoživotné dielo, nech mi teda odpustia moje konštatovanie: V ich predvolebných vystúpeniach, v mediálnych debatách, v celom prezidentskom kortešovaní som nezačul jedinú myšlienku, ktorá by mi utkvela v pamäti, nad ktorou by človek bol nútený uvažovať a dať pripadnému budúcemu prezidentovi za pravdu. Zväčša hovorili pekne, aj múdro. Iba nie štátnicky.

A výsledky prvého kola? Majú jednu obrovskú kvalitu: sú také svedčivé, silné a alarmujúce, že musia otriasť každým, kto má čokoľvek spoločne s politikou – verejnými činiteľmi, poslancami, ministrami, predstaviteľmi strán! Národ sa nezžil so slovenskou politikou. Národ je otrávený sľubmi. Zdesený stavom justície a mocenskou presilou goril. Mučený nezamestnanosťou. Urážaný biedou. Nasrdený z rómskych problémov, dobiedzavosti ďalšej menšiny, aj rastu brutality mládeže. Nešťastný z úpadku starostlivosti o rodnú zem a chorobnej záplavy cudzích potravín. Otrávený z morbidnosti a primitivizmu televízie... A „svetlé obzory“ sú rovnako ďaleko ako pred dvadsiatimi piatimi rokmi, akurát sme o dvadsaťpäť rokov starší.

Treba obdivovať každého, čo šiel voliť, že mu ešte zostala občianska hrdosť, kvapka nádeje a istotne aj kus lásky k vlasti.

Ján ČOMAJ

IR - 2014016

NEOGRAFIA
MARTIN
www.neografia.sk

Slovenskí občania opäť stoja pred dilemou koho nevoliť za prezidenta Prvé kolo volieb odhalilo nahých kráľov

Ivan BROŽÍK – Karikatury: Lubomír KOTRHA

Ludová platforma nedostala ani len toľko dôvery, koľko potrebuje od voličov na postup do parlamentných lavíc. Naopak, kandidát Strany maďarskej komunity po nedávnom úspechu v župných voľbách potvrdil známu múdrosť: Tam, kde sa všetci bijú, my vyhrávame. V prvom kole volieb hlavy štátu nešlo ani tak o prezidentský úrad. Išlo o referendum o strane SMER-SD a jeho predsedovi Robertovi Ficovi. Ten zvíťazil pred A. Kiskom, ale s menším náskokom ako sa očakávalo.

Duel Kiska – Fico sa očakával už dlhé týždne. Vedci, lekári, politicky nezariadení, ale nadštandardne vzdelaní kandidáti u nás ešte dlhé roky nebudú mať ani len najmenšiu šancu. Spoločnosť odmietla mŕtvych a renomovaných občianskych kandidátov.

JASNÝ VÝSLEDOK

Tak isto odmietla aj – pri všetkej úcte – recyklovaných politikov, ktorí dostávajú politické ambície vždy po dlhšom čase strávenom na golfových trávnikoch alebo na málokomu čo hovoriacich medzinárodných kolokviách a sympóziách. Spoločnosť dala významný signál,

FICO ČI KISKA

Dilema. Nevoliť toho, alebo nevoliť onoho? Až päťdesiatdva percent voličov, ktorí sa zúčastnili na prvom kole volieb, nemá inú možnosť. Ale nemá ju ani ďalších štyridsaťosem percent občanov, ktorých kandidát neprešiel. V druhom kole 29. marca 2014 rozhodnú tí,

ktorí neprišli k urnám v prvom kole, a tí, ktorí vedia, koho rozhodne nevoliť. Referendum o SMER-e a jeho dominantnej voličskej základni totiž dopadlo s rozpačitým výsledkom. A referendum o slovenskej pravici dopadlo priam katastrofálne. Za zamyslenie však stojí aj referendum o tom, aké hodnoty si my občania v politike vlastne želáme. Máme ešte šancu – v prvom kole volila iba necelá polovica z nás.

IBA ŠTATISTIKA

Vítazom sobotňajšieho prvého kola prezidentských volieb sa stal premiér Robert Fico (Smer-SD), ktorého volilo 28 percent ľudí. And-

rej Kiska získal 24 percent hlasov. Volebná účasť bola 43,4 percenta. Vyplýva to z oficiálnych výsledkov volieb Ústrednej volebnej komisie.

Tretie, nepostupové miesto obsadil podľa oficiálnych výsledkov Radoslav Procházka (21,24 percenta). Nasleduje Milan Kňažko (12,86 percenta), Gyula Bárdos (5,1 percenta), Pavol Hrušovský (3,33 percenta), Helena Mezenská (2,37 percenta), Ján Jurišta (0,64 percenta), Ján Čarnogurský (0,64 percenta), Viliam Fischer (0,5 percenta), Jozef Behýl (0,48 percenta), Milan Melník (0,4 percenta), Jozef Šimko (0,24 percenta) a Stanislav Martinčko (0,13 percenta).

3 OTÁZKY PRE:

Luba BELÁKA, predsedu organizácie spisovateľov AOSS

Potrebný aktívny dialóg o štatúte umelca

• Slovenskí spisovatelia sú združení cez jednotlivé organizácie v Asociácii organizácií spisovateľov Slovenska (AOSS). Dá sa formulovať hlavný okruh problémov, ktoré v súčasnosti chce Rada AOSS vo vzťahu k štátnym orgánom riešiť?

Hlavným obsahom činnosti jednotlivých organizácií združených v AOSS je podporovať tvorbu svojich členov a zároveň vytvárať priestor na propagáciu ich diel. V skromných podmienkach sa to čiastočne darí. AOSS je však členom SKKD, Slovenskej koalície pre kultúrnu diverzitu, cez ktorú sa spoločne s inými umeleckými združeniami snaží aktívne rozvíjať dialóg so štátom nielen na domácej pôde, ale aj smerom k EÚ. V súčasnosti sa pripravuje ná-

vrh zákona o štatúte umelca, ktorý by zásadne zmenil postavenie profesionálnych umelcov v našej spoločnosti.

• V SNN sme sledovali kauzu Domova spisovateľov v Budmerciach, ale aj problémy s budovou, ktorú vlastní AOSS a Spolok slovenských spisovateľov na Laurinskej ulici v Bratislave. V akom štádiu sú momentálne obe kauzy?

Viacere problémy v kultúre a zanedbávanie ich riešení v spoločnosti sa z minulého storočia preniesli aj do súčasnosti. Budmerický kaštieľ by mal ísť do rekonštrukcie. Ešte za bývalého ministra bolo na rekonštrukciu vyčlenených vyše milióna eur. Čo bude s kaš-

tieľom v budúcnosti, je skôr otázkou pre ministerstvo kultúry. Nad budovou na Laurinskej ulici visí veľký otáznik. Finančné prostriedky na rekonštrukciu ani jedna organizácia nemá a podpísanie nájomnej zmluvy v roku 2012 nič nevyriešilo.

• Čo je podľa vás v súčasnosti výhodnejšie, budovu predať alebo si ponechať?

Blízka budúcnosť ukáže, ktorým smerom sa pohnúť. Osobne by som uvítal nové prostredie pre spisovateľské organizácie, ktoré by poskytovalo všetko to, čo v spisovateľskej obci chýba.

Zhovárал sa Maroš M. BANČEJ
Foto: autor

ISSN 0862-8823
9 770862 882007

V SNN 12/2013
SI PREČÍTAŤE

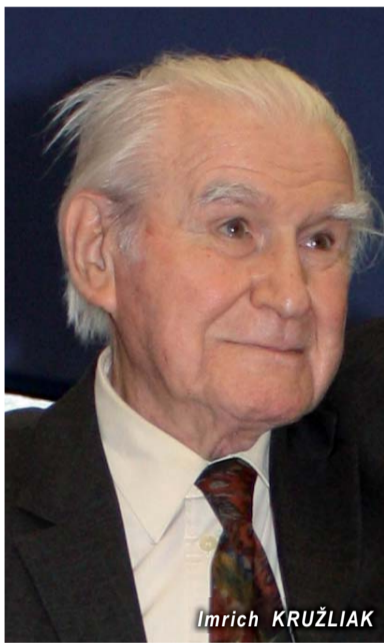
• Verejné registre sťažia život zločincovi, ktorí sa usilujú ukryť nelegálne majetky
• Politizácia a polená pod nohami nie sú oporou reforiem v oblasti vzdelávania
• Exteritorialita maďarských zákonov a odraz v politike, médiách a vo vzťahoch so susedmi

V Primaciálnom paláci vyznamenávala Rada pre vedu, vzdelanie a kultúru Konferencie biskupov Slovenska Mimoriadne pocty osobnostiam Matice a Slovenska

Dušan D. KERNÝ – Foto: Maroš SMOLEC

Na oddávna prestížnom mieste – v Primaciálnom paláci radnice hlavného mesta – oznámila Rada pre vedu, vzdelanie a kultúru Konferencie biskupov Slovenska mená laureátov ocenených cenou blahoslaveného Fra Angelica pre rok 2014. Medzi osobnosťami sú aj významní matičiari. Oceňovalo sa v troch kategóriách – slovesné umenie, výtvarné umenie a hudobné umenie. Okrem toho Rada udelila aj tri mimoriadne ocenenia, z nich dve dostali významné osobnosti Slovenska a Matice slovenskej – Dr. Imrich Kružliak a prof. Dr. Richard Marsina.

Imrich KRUŽLIAK

Imrich Kružliak (8. decembra 1914), rodák z Detvy, dnes žije v Mníchove a cenu v jeho mene prevzal predseda MS Marián Tkáč. Už od mladosti bol aktívny v slovenskom katolíckom študentstve, v roku 1947 počas kampane proti slovenským katolíckym aktivistom ho uväznili, mučili, neskôr emigroval, dlhé roky pôsobil na čele slovenského kultúrneho vysielania Rádia Slobodná Európa, osemnásť rokov pracoval vo vedení Svetového kongresu Slovákov. Okrem iných diel vydal štúdiu Cyrilometodský kult u Slovákov.

■ STOROČNICA

Vlani na valnom zhromaždení Matice slovenskej v atmosfére skepticizmu voči politike EÚ I. Kružliak rozhodujúcim slovom ovplyvnil situáciu zdôraznením

Richard MARSINA

potreby nevstupovať už nikdy do nacionálneho izolacionizmu, hovoril o nevyhnutnosti ísť s Európou a o budúcnosti otvorených hraníc a otvorených dverí. Tohtoročná Kružliakova storočnica patrí medzi významné udalosti, ktorým Matica venuje osobitnú pozornosť.

Mimoriadne ocenenie dostal aj prof. Richard Marsina, dodnes aktívny historik a neodmysliteľný autor, spoluautor a člen vedeckých rád najvýznamnejších publikácií, rodák zo Šiah (4. mája 1923). Má významný podiel na tvorbe diel o dokumentoch slovenskej národnej identity a štátnosti.

■ SPOJENÝ S VEDOU

Výsledky mnoho desaťročnej práce najvýznamnejšieho slovenského medievalistu sú neodmysliteľné od slovenskej vedy, od zdôvodnenia opodstatnenosti vedeckého odboru slovenské dejiny. Rada ocenila „veľký prínos Richarda Marsinu pre poznanie vývoja kristianizácie na našom území – to, ako sa venoval cyrilometodskej misii, Zoborským

listinám, aký vedecký pohľad priniesol do témy etnogenézy Slovákov a ich pomenovania, a to, že je spolueditorom a spoluautorom práce Etnogenéza Slovákov – teda témy, ktorá je dnes veľmi diskutovaná“.

Prof. Marsina je o. i. dnes neodmysliteľný od práce a tvorivej atmosféry Historického odboru Matice slovenskej, je rešpektovanou autoritou, aj keď v mediálnom hluku neraz zaniká slovo vedca. V odbore slovesné umenie bol ocenený aj spisovateľ, matičiar Anton Hykisch (23. február 1932, Banská Štiavnica), s ktorým SNN pripravujú rozhovor.

Začínal vo výskumnom ústave na Železničnom staviteľstve a rekreačných službách mesta Bratislavy. V rokoch 1962 – 1969 pracoval ako literárny redaktor v Československom rozhlase, neskôr v Ústrednej knižnici SAV, od roku 1974 pracoval v Diele. Potom bol redaktorom i riaditeľom vydavateľstva Mladé letá, v rokoch 1990 – 1992 bol poslancom a v rokoch 1993 – 1997 veľvyslancom v Kanade.

Násilne a demagogicky vnučovaná ideológia je proti demokracii Už sa hanbíme za otcov a matky?

Ivan BROŽÍK – Foto: (mrs)

Téma rodová rovnosť sa na Slovensku začína stávať tragikomédiou, ak by naozaj mnohé z diskusií okolo nej nebolo v priamom súvisi so základnými právnymi a demokratickými princípmi štátu. Nemenej škodlivé sú aj súvisiace fámy, ktoré sa v spoločnosti šíria rýchlosťou lavíny. Najnovšie sa časť verejnosti cíti pobúrená skutočnosťou, že na prihláškach na štúdium na vysokých školách u nás nefiguruje tradične otec a matka, ale rodič 1 a rodič 2.

Na túto skutočnosť upozornili aj našu redakciu. Musíme ju však mierne spresniť. Na oficiálnych platných tlačivách sú údaje o rodičovi a rodičovi bez základnej či radovej číslice. Pravda je, že aj Slovenským národným novinám sa zdá, že keby tam bol uvedený otec a matka, nič zlé by sa nestalo, naopak.

■ OVEROVALI SME...

Ministerstvo školstva Slovenskej republiky nám prostredníctvom hovorca Michala Kaliňáka ochotne, rýchlo a podrobne tému objasnilo. Na našu otázku či ide o štandardný formulár alebo bol nejaký v nedávnom

čase zo strany MŠ zmenený, odpovedal: „Rozsah údajov, ktoré sa uvádzajú v prihláške na vysokoškolské štúdium, upravuje zákon o vysokých školách. Podľa § 58 ods. 3 písm. a) v spojení s § 73 ods. 3 zákona č. 131/2002 z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov sa v prihláške okrem iného uvádza meno, priezvisko a rodné priezvisko rodiča študenta. Tieto údaje sú podpornými údajmi pri overovaní identifikácie osoby – študenta, pri jeho vedení v centrálnom registri študentov. Ide o doplnujúci údaj, ktorý sa do 1. 9. 2013 na prihláške neuvádzal.“

■ BOL TO ZÁMER?

Pýtali sme sa aj, či pojmy rodič a rodič nahradili tradičné – matka a otec. Tu je odpoveď MŠ: „Terminológia je prevzatá zo zákona, ktorý rovnako používa pojem rodič. V princípe je postačujúci údaj len o jednom rodičovi a súčasne, matka aj otec sú rodičmi. Pri návrhu odporúčaného formulára sa zohľadňovala zhoda so zákonom o vysokých školách v použitých pojmoch, bez ďalších úmyslov. Ide o odporúčaný vzor, ktorý nemá všeobecne záväzný charakter. Z pohľadu ministerstva je vzor v súlade so všeobecne záväznými právnymi predpismi a pri jeho použití by mal študent

Prihláška na vysokoškolské štúdium	
bakalárske – prvý stupeň alebo spojené – prvý a druhý stupeň v jednom celku ¹⁾	
Akademický rok:	20 / 20
Štátne občianstvo:	
Meno:	Priezvisko:
Rodné priezvisko:	
Dátum narodenia: deň	mesiac rok
Miesto narodenia:	Štát:
Rodné číslo ³⁾ :	/
Tel. č.:	E-mailová adresa:
Rodič: meno a priezvisko:	rodné priezvisko:
Rodič: meno a priezvisko:	rodné priezvisko:

poskytnúť vysokej škole všetky povinné údaje.“

■ OTEC A MATKA

V živote človeka ide asi o najemotívnejšie slová a pojmy ako také. Bez otca či matky alebo dokonca bez oboch je bežne citovo vybavený človek mimoriadne ochudobnený. Na druhej strane, medzi nami žijú siroty alebo polosiro-

ty. Niektorí majú pestúnov, iní je v náhradnej starostlivosti a tí najšťastnejší majú svoje matky a svojich otcov. Mimochodom, kto z nás povie: „Môj rodič ma učieval...?“ Ja sa vždy hrdo priznám a pochválim: „Moja mama, môj otec ma naučili...“

Je preto nepochopiteľné, čo sa skrýva za týmito novými zmenami na prihláškach.

VŠIMLI SME SI

Slovensko nebude rešpektovať výsledky referenda na Kryme o pripojení polostrova k Ruskej federácii. Práve z tých istých príčin neuznávalo doteraz Kosovo. A z toho istého dôvodu odmieta akékoľvek náznaky autonomistických snáh niektorých nacionalistických politikov v národnostne zmiešaných regiónoch na vlastnom území. V podstate to potvrdilo rokovanie zahraničného výboru nášho parlamentu.

Poučné krymské súvislosti

Keďže aj predstavitelia členských krajín Európskej únie sa na summite v Bruseli zhodli na tom, že krymské autonomistické referendum je v rozpore s Ústavou Ukrajiny, je jasné, že Európa nijaký separatizmus nielenže nepodporí, ale ani neuzná jeho politické a geografické dôsledky.

Predstavitel slovenskej diplomacie Miroslav Lajčák sa vyslovil, že uskutočnenie plebiscitu zásadne zmení situáciu na horšiu. „Prebieha veľmi intenzívne diplomatické úsilie na to, aby sa našlo riešenie,“ poznamenal s tým, že nie je vylúčené mimoriadne stretnutie vrcholných predstaviteľov Únie podľa závažnosti situácie. Výsledky a dôsledky krymského referenda bude posudzovať aj Benátska komisia.

Miroslav Lajčák upozornil na to, že ľudové hlasovanie o pripojení sa tohto polostrova k Rusku skomplikuje situáciu a hľadanie politického riešenia. „Bola by to taká závažná zmena faktického stavu, že by hľadanie východiska prostredníctvom rokovani bolo nesmierne skomplikované,“ zdôraznil.

Pri tejto príležitosti sa však treba vrátiť aj k dokumentu „Vizia 2016“, ktorý už dávnejšie predstavila strana Most – Híd. Navonok nijako militantný ani autonomistický, vo vnútri však obsahuje znepokojivé predstavy. Napríklad, strana Most – Híd by chcela územie, na ktorom žijú slovenskí Maďari, označiť ako „Dél-Szlovákia“ – Južné Slovensko. „Hranice Južného Slovenska nie sú nevyhnutne totožné so súčasným územno-správnym členením na Slovensku,“ píše sa v materiáli – a to je dosť nebezpečná formulácia. Akékoľvek vyjadrenia na tému hraníc a súčasného usporiadania štátov v Európe sa totiž v konečnom dôsledku končia krymskou schémou.

Ján ČERNÝ

Strana demokratického Slovenska na politickej scéne Europoslanec S. Kozlík predsedom strany

Nijaká zo súčasných politických strán nemá vo svojich stanovách taký jednoznačný vlastenecký akcent ako Strana demokratického Slovenska, ktorá začala svoju činnosť ustanovujúcim snemom 8. marca v Košiciach, na ktorom sa jej predsedom stal europoslanec Sergej Kozlík.

„Strana demokratického Slovenska sa opiera o historické odkazy cyrilometodských tradícií, národnouvedomovacieho, národnooslobodzovacieho a demokratizačného zápasu slovenského národa, ale aj o novodobé odkazy vychádzajúce z účasti mnohých členov našej strany pri zakladaní a budovaní Slovenskej republiky ako samostatného a zvrchovaného štátu, na čo sme právom hrdí,“ uvádza sa v programovom dokumente SDS.

■ VOLIČI HZDS

Strana vychádza z podpory niekdajšej obrovskej voličskej základne bývalého HZDS, ktoré bolo 25. februára 2014 definitívne vymazané z registra strán. Na vznik novej strany bolo nevyhnutné vybrať desaťtisíc podpisov.

Prípravný výbor strany odovzdal MV SR vyše štrnásťtisíc podpisov a stranu 5. marca zaregistroval. Na ustanovujúcej schôdzi zvolili aj dvoch podpredsedov – Andreu Šimurdovú a Stanislava Čižmárika a tajomníka strany Vladimíra Hudeca. Šimurdová je starostka

námi povedal, že politika SDS stojí na troch základných, historicky overených pilieroch – národnom, sociálnom a kresťanskom, a definuje sa ako stredofarbová strana. Ambíciou strany je do viesť stranu do úspešných parlamentných volieb.

ČO INÍ NEPÍŠU

obce Skalité a poslankyňa Žilinského samosprávneho kraja, Čižmárik prezident Slovenského živnostenského zväzu a Hudec právnik.

Sergej Kozlík na brifingu s novi-

■ UŽ EUROVOLBY

Podpredsedníčka strany Šimurdová vyslovila nespokojnosť s doterajšou politikou všetkých vlád voči obciam a mestám. Zazlieva im, že dosiaľ neurobili audit, iba presúvali kompetencie zo štátu na obce a mestá bez finančného krytia. Čižmárik zasa vidí priestor pre stranu v riešení problémov v podnikateľskej oblasti. Medzi prítomnými na ustanovujúcej schôdzi boli viaceré známe tváre. Bývalý minister pôdohospodárstva Peter Baco či exministerka zdravotníctva Irena Belohorská. Strana je pripravená vstúpiť už do tohtoročných volieb do Európskeho parlamentu s líderkou Belohorskou a na jeseň do komunálnych volieb.

Eva ZELENAYOVÁ
Foto: archív SNN

Voľby s otvoreným koncom

Roman MICHELKO

Prvé kolo prezidentských volieb potvrdilo zopár skutočností. Volebné správanie značnej časti voličov je oveľa viac emocionálne než racionálne. To potom logicky rezultuje do výsledkov, ktoré sa síce dajú očakávať, ale nie sú pre budúcnosť našej spoločnosti práve najlepšie. Z tohto môžeme odvodzovať aj volebný zisk Roberta Fica, ktorý nepotvrdil očakávania, ktoré mu dávali prieskumy verejnej mienky. V istom zmysle to je však aj pochopiteľné. Sotva totiž mohol mať horšie podmienky pre štart svojej kandidatury. Už vyše dvoch rokov vládne sám, je vystavený veľmi nevyberavej kritike takmer všetkých médií, ale v podstate i všetkých politických strán, s výnimkou vlastného Smeru. Z tohto hľadiska jeho kandidatura bola veľmi rizikový podnik,

neznamená to však, že nemá šancu. Príčiny jeho nepresvedčivého víťazstva v prvom kole možno pripísať predovšetkým dvom okolnostiam. Prvú by sme mohli nazvať ako „Kukanov efekt“. Fico sa dlhodobo držal s veľkým náskokom na čele rebríčka popularity, čo spôsobilo, že mnoho jeho voličov nepokladalo za nevyhnutné unúvať sa k voľbám. Druhá okolnosť, ktorá zásadne ovplyvnila atmosféru volieb, bola úspešná mobilizácia pravice pod heslom: zabráňme koncentracii moci v jedných rukách. Toto heslo sa stalo leitmotívom kampane, pričom jediné jeho posolstvo bolo – voľte hocikoho, len nie Fica.

Ak si zanalyzujeme výsledky prvého kola, na prvý pohľad sa zdá, že súčet preferencií jeho vyzývateľov, ktorí aspoň v prípade tých

relevantných vyjadrili Kiskovi pre druhé kolo podporu, je taký výrazný, že do druhého kola ide ako favorit skôr Andrej Kiska. Môže a nemusí to tak byť. Preferencie jednotlivých kandidátov sa nepresúvajú tak

KOMENTÁR

ľahko ako hlasy poslancov v parlamente. Okrem toho minimálne v prípade voličov Radoslava Procházku a možno aj Milana Kňažku to s ich podporou nebude také isté.

Znamená to len to, že na konečný výsledok druhého kola budú mať veľký vplyv aj iné okolnosti. Tou najväčšou bude schopnosť Fica zmobilizovať svojich priaznivcov. Ak by sa podarilo zvýšiť volebnú účasť na úroveň parlamentných volieb, teda niekde vyššie nad päťde-

siat percent, resp. tesne pod šesťdesiat percent, a dosiahol by zisk podobný tomu z parlamentných volieb v roku 2012, poraziť ho by bolo veľmi ťažké. Nezanedbateľnú úlohu budú zohrávať aj prezidentské debaty. V nich nijako zvlášť Kiska nezažiaril, a naopak Procházka podal veľmi presvedčivý výkon, čo iste okrem iného viedlo k jeho desaťpercentnému nárastu preferencií oproti prieskumom. V priamych televíznych debatách tak bude Kiska konfrontovaný so skúseným a s rétoricky veľmi silným premiérom Ficom. Práve tam môže Fico výrazne triumfovať a nejaké výraznejšie faux pas môže Kiskov potenciál veľmi zúžiť.

Ak druhé kolo hodnotíme z hľadiska toho, kto by pri takto namiešaných kartách (súčte preferencií antificovských kandidátov) bol nebezpečnejším protikandidátom Róberta Fica, je jasné, že tak Procházka, ako aj Kňažko by boli ťažší súper. Procházka bol jednoznačne najkvalifikovanejším a najkompetentnejším protikandidátom. Kňažko má zase najlepšie rétorické schopnosti, charizmu, vtip a tú správnu ušti-

pačnosť. Voči nim je Kiska ako chudobný príbuzný, neobdarený vlastnosťami potrebnými pre politický zápas, javí sa v podstate ako nudný, čisto marketingový produkt, bez akéhokoľvek zaujímavého obsahu. Bohužiaľ, politika často nie je o schopnostiach, o tom, že sa na volenú funkciu dostane ten najkvalitnejší či najkompetentnejší kandidát, ale o tom, aká je momentálna nálada v spoločnosti, a samozrejme aj aktuálna personálna ponuka.

Do druhého kola prezidentských volieb teda ideme takpovediac s otvoreným koncom. Bude zaujímavé sledovať, akú taktiku zvolí Ficov tím. Ak Kiskova strana bude preferovať vyvažovanie moci, rozumnej permanentné hádzanie po lieni pod nohy súčasnej vláde, Ficov tím by mal stavať na tému kompetentnosti a stability. Rozhádzaná pravcová koalícia nakoniec viedla k pádu vlády Ivety Radičovej a zároveň k absolútnemu prepadu pravice a znechuteniu aj jej voličov z takéhoto typu politiky. Práve zabránenie návratu pomerov spred marca 2012 by malo byť leitmotívom Ficovej kampane.

Kultúrna diéta ďalej zabíja

Maroš M. BANČEJ

Pred niekoľkými dňami ma doslova zamrzala smutná správa. Zomrel môj priateľ, vynikajúci básnik, aforista a dramatik Peter Gregor. Bolo to o to šokujúcejšie, že len pár dní predtým sme mu na stránkach SNN blahoželali k sedemdesiatke. Peter Gregor sa teda vybral do tej dimenzie, kde už prebývajú naši spisovateľski druhovia Vinco Šíkula či Rudo Sloboda. Pri takej smutnej správe sa človek zákonite zamyslí. Napríklad nad tým, či aj nastupujúce generácie tvorcov prinesú niečo umelecky silné a originálne. Zdá sa že hej, čo dokazuje celý rad diel, ktoré za posledných desať rokov potešili milovníkov literatúry, ale aj ostatných umeleckých žánrov. Lenže vnímavosť na umenie postupne atrofuje, a to sa potom tvorcovi ťažko tvorí. Môj pocit mi nepriamo

potvrdil aj prozaik Gusto Murín, ktorý vo svojom blogu na internete napísal o svojej skúsenosti z autorského čítania v nemenovanom meste. Keď pred stredoškolskymi spomenul meno Peter Gregor, ani jeden z nich nemal potu-

POZNÁMKA

chy, o koho ide. A pritom jeho vtipné a ironické aforizmy a bravúrne básne by práve mladej generácii mali byť veľmi blízke. Ale už je to raz tak. Noviny a komerčné televízie sú plné takzvaných celebrit, ktorých často jediným talentom je a bolo účinkovanie v nejakej vulgárnej realite šou a následne ukazovanie intimných partii, prípadne pomer s nejakým zazobaným jedincom. Na druhej strane, keď nad tým tak rozmýšľam, Peter Gregor

bol výnimočný nielen svojím písaním, ale aj schopnosťou pútavo diskutovať, a v neposlednom rade úžasnou eleganciou zo starej školy, ktorá spofahivo očarila každú príslušníčku nežnejšieho pohlavia. Stačilo len masovokomunikačným prostriedkom siahnuť po takejto renesančnej osobnosti. Ale koho už dnes zaujíma spisovateľ, výtvarník či muzikant? Ešte tak módný návrhár či rapper s hubou plnou vulgárnosti.

Hlasy o tom, že naša mladá generácia je nedovzdelaná, má ťažkosti s pochopením prečítaného textu, nevraviac o jeho reprodukcii, že nevie správne logicky spájať jednotlivé súvislosti napríklad medzi históriou a literatúrou, sú čoraz častejšie. Z tých, ktorí ešte nezľahostajneli, hľadajú jedni vinu v učiteľoch a druhí

v rodine. Pravdu majú do istej miery obidve skupiny, ale ešte by mali pridať do faktorov znekulturnovania aj spoločenskú klímu. Pokrivené školstvo, z ktorého utekajú pre žobrácke platy najschopnejší pedagógovia, rodina neustále v hrozivom tieni existenčných problémov, navyše neustále atakovaná platenými demagógmi z tretieho sektora, spoločnosť, kde sa konzum pomaly stáva meradlom všetkých vecí.

Mali by sme sa konečne prebudit. Bolestne začínajú na našich školách chýbať predmety ako etika, estetika či mediálna a informačná výchova, ktoré by vyučovali skúsení a fundovaní pedagógovia, spolu so svojimi kolegami patrične finančne ohodnotení. Pre začiatok by stačil aj jeden a pol násobok priemerného platu. Namiesto toho, aby sme o tom už konečne vážne diskutovali, zasa nám niekto podsúva náhradné problémy s manželstvami homosexuálov a so sexuálnou výchovou v škôlkach. Tadiť cesta jednoducho nevedie a správne natiachnutie kondómu v prvom stupni základnej školy našu kultúru nezratuje.

SPOZA OPONY

Na Ukrajine sa odohráva reparát poriadne nevydarenej revolúcie spred desaťročia. Teším sa, veď vidím, ako sa o to usilujú aj tie isté osoby! V roku 2004 boli oranžoví a bezmajetní. Dnes len jeden z nich na ukrajinskej čokoláde získal 1,8 miliardy dolárov a horlí za vstup Ukrajiny, Ukrajinco, seba a svojich bonbónov nielen do EÚ, ale aj NATO. Nová kyjevská moc postavila do čela všetkých ukrajinských gubernií miliardárov, neraz aj bez ukrajinského pasu či adresy trvalého pobytu. Je predsa jasné, že zhora dosadení bohatí privatizéri a podnikatelia sú prínosom pre gubernie. Brusel a EÚ, ako aj Washington tento model teraz z celej duše podporujú, kým nám to pred rokmi hovorili úplne naopak. A tak teraz iba pre nás trpákov pod Tatrami je novinka, že skutočnou zárukou demokracie je miliardár na čele gubernie. Ale všetko je podľa zákona! Jedine na Kryme sa to ne-

podarilo. No vypiekli sme s tým ruským Putinom, teraz si môže svojich pätnásť miliárd dolárov, čo núkal Ukrajine, dať za klobúk. My, teda Únia, dáme terajšej dobrej vláde na Ukraji-

Prečo práve ned'aleká Ukrajina

Dušan D. KERNÝ

ne jedenásť miliárd eur a asi aj dobré rady ekonomického tigra – gréckej ekonomiky. Veď štyridsaťšesťmiliónovú Ukrajinu treba postaviť na nohy! Aspoň na úroveň dvadsiatich šiestich miliónov nezamestnaných v EÚ!

No problémový Krym nechápe nielen úlohu západnej demokracie, ale ani povedzme OBSE – Organizácie pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe. Sledoval som ju aj v rokoch už usadenej oranžovej moci priamo v Kyjeve. Napri-

klad, vybral som sa do akademicko-knižnice na Volodymyrskom bulvári oproti Národnej univerzite Tarasa Ševčenkova (založenej v 1834). Sú tam najstaršie listiny písané v slo-

konferencia o výsledku celoštátnych volieb a potom v iných priestoroch bola akoby „malá“ konferencia o výsledku regionálnych volieb. Prekvapilo ma, že tam prakticky nikto nešiel,

že neboli zapísaní do volebných zoznamov, ale to sa pri takých veľkých podujatiach stáva a všetko sa vyšetří, všetko bolo podľa ukrajinských zákonov, dodržali sa ukrajinské zákony... A čo bolo na príčine, že tých ľudí nezapísali do zoznamov a kde boli chyby najčastejšie? Bolo to na východnej Ukrajine, zrejme aj na Kryme, ale všetko presne zistí komisia, úlohou pozorovateľov bolo kontrolovať, či všetko prebieha zákonne. A tak dookola..., až vysvitlo, že príčina sťažnosti bola v zápise mena do volebných zoznamov podľa platného jazykového úzu. Teda Rus, povedzme Čemodanov, bol zapísaný buď ako Čemodanko, alebo Valisenko a na toto meno nemal platný doklad. A nebol pripustený k voľbám. Zákon nebol porušený, akurát milý Čemodanko/Valisenko nevolil. Asi ani dnes občan Čemodanov ešte stále nie je Čemodanko či Valisenko. Ale nielen na kufor po rusky či ukrajinsky, ale aj na európske normy a hodnoty má svoj názor.

vanskom jazyku a možno aj z územia nitrianskych Slovincov. V onej budove bola konferencia OBSE. A tak som sa ku Kyjevským zlomkom či k údajnému originálu Proglasu nedostal. No zoznámil som sa s platným medzinárodným hodnotením priebehu významných volieb vo významnom európskom štáte v čase mimoriadnych nádejí Ukrajiny podporovaných EÚ a celým demokratickým svetom, mylne nazývaným Západom...

Najprv prebehla „veľká“

nijaké kamery, členov komisie OBSE bolo azda viac ako novínárov. Informácia prebehla rýchlo s tým, že sťažnosti vyšetří osobitná komisia a voľby sa vo všetkom konali podľa ukrajinských zákonov, s dodržaním ukrajinskej zákonnosti. Bola to štandardná veta, ale keďže nikto nekládol otázky, zišlo mi na um spýtať sa, o aké sťažnosti vlastne išlo, čo bude vlastne riešiť tá komisia či komisie.

Vysvitlo, že sa pomerne veľa voličov sťažovalo na to,

SEBAOBRAHA

V dnešnom svete je na hlavu postavené už takmer všetko. Tradičné hodnoty, ktoré formovali ľudskú civilizáciu, sa v mnohých sférach spoločnosti strácajú. Pre kresťanskú Európu bola odnepamäti jednou z najväčších hodnôt rodina a jej základ tvorený manželským zväzkom muža a ženy. Jednou z ilustrácií toho, v akom stave je súčasná tzv. západná civilizácia, je aj fakt, že zahraniční zástupcovia lesbieb, gejev, bisexuálov, transsexuálov a intersexuálov (LGBTI) vyzývajú Slovenskú republiku, aby odmietla ústavnú ochranu manželstva a rodiny.

Nepopulárne manželstvo?

Návrh na posilnenie inštitútu manželstva a rodiny v novele Ústavy Slovenskej republiky a jeho spresnenie ako zväzok muža a ženy prišiel od viacerých subjektov. V rámci občianskej iniciatívy ho presadzovala Aliancia za rodinu a v rámci parlamentu vyšiel z dielne KDH. V januári tohto roku návrh novely rezonoval vo verejnosti. Aby sa ochrana manželstva pomocou zmeny ústavy odhlasovala v parlamente, museli aj predstavitelia vládnuceho SMER-u vyjadriť ochotu, že v ich poslanceckom klube by sa možno našla podpora takémuto návrhu. Neskôr sa pridali poslanci OĽaNO, ktorí však chceli široký súhlas verejnosti cez referendum, v ktorom jednou z kľúčových otázok mala byť aj ochrana rodiny. Takmer všetky parlamentné politické strany vyhlasovali, že sú proti ďalšiemu nárastu deštruktívnej tradickej rodiny, ktorý niektoré západné krajiny priviedol na pokraj rozkladu spoločnosti. Politici vraj chceli vyjsť v ústrety občanom, z ktorých podľa prieskumu verejnej mienky až osemdesiatdva percent podporuje ochranu rodiny.

Medzinárodná asociácia lesbieb, gejev, bisexuálov, transsexuálov a intersexuálov (ILGA) nám však paradoxne vyčíta, že Slováci chcú redefinovať manželstvo. ILGA vyzvala slovenských poslancov, aby upustili od tohto diskriminačného a bezdôvodného návrhu. No nech sa páči! Spolupredsedníčka ILGA Gabi Calleja vyhlásila: „Sme veľmi znepokojení, že Slovensko sa uberá takým negatívnym smerom. Takéto právne zmeny sú diskriminačné. Je zjavné, že ich nemotivuje citlivý prístup voči rodinám, ale zamerali sa len na zabránenie uznania práv a ochrany homosexuálnych partnerstiev v blízkej budúcnosti. Európa sa vo veľkom uberá smerom k posilneniu právneho uznania a spoločenskej akceptácie LGBTI rodín a Slovensko sa naopak prikláňa k opačnému trendu, teda k obmedzeniam, reštrikciám a diskriminácii.“ To však nie je všetko. Ochrancovia rodiny a tradičných hodnôt sú podľa vyhlásenia ILGA náboženskými extrémistami!

Jeden z predstaviteľov ILGA Paulo Córte-Real totiž tvrdí, že „ochranu rodiny živí a sponzorujú len náboženski extrémisti a ultrakonzervatívci, ktorí neváhajú zneužívať demokratické nástroje ako ústavný dodatok či referendum, aby presadili svoju úzkoprúdu homofóbnu agendu“. Vyzýva, aby poslanci zabránili „úpadku“ ďalšej krajiny (po Chorvátsku, Litve a Maďarsku) do „populistickej homofóbnej pasce a odmietli tento návrh“. Podľa tzv. Európskeho Dúhového indexu z mája 2013 zaradila ILGA Slovensko na 26. miesto spomedzi štyridsiatich deviatich krajín, ktoré prijímajú špeciálne zákony proti homosexuálnej, teda tzv. LGBTI agende. Nuž veru, ešteže tak...

Robert LANDIS

Kauza Mešita v Bratislave prerástla rozlohu Kamenného námestia Internetová kačica vytrvalo lieta

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ – Foto: zdroj: internet

Najprv to vyzeralo ako zlý žart a nepodarená mediálna kačica na sociálnej sieti Facebook (FB). Teraz sa to tvári z jednej strany ako vážna pravda, z druhej strany ako tzv. hoax. Ak neviete, čo to je hoax, netrápte sa! Je to v podstate tiež kačica, ale nazvaná iným, pre nás menej IT zdatných čudným názvom. Teda ak niekto vytvorí na internete hoax, vyrobí tým možno aj mediálnu kačicu.

Budú sa onedlho stavať mešity aj na Slovensku? V Čechách už moslimovia požadujú vlastné školy a sobáše.

Lenže zatiaľ podľa našich zákonov nemusí autor takejto poplašnej či nepravdivej informácie niesť trestno-právnu zodpovednosť, ak nebola spôsobená preukázateľná majetková či nemajetková ujma konkrétnej fyzickej alebo právnickej osobe.

V našom týždenníku sme sa kauze údajnej výstavby mešity priamo na bratislavskom Kamennom námestí, teda v samom srdci hlavného mesta Slovenska, venovali už v niekoľkých článkoch. (Pozri najmä SNN č. 2/2014, str. 5 a SNN č. 8/2014, str. 8.) Chceli sme byť dôslední, preto sme oslovili najprv hovorca, potom i magistrát aj primátora Bratislavy. Všetde sme dostali odpovede, že ide o absolútnu hlúposť.

■ DYMOVÁ CLONA

Pripomeňme si, čo vlastne stránka FB s názvom Mešita v Bratislave tvrdí: „Občianske združenie Islam na Slovensko v spolupráci s priateľmi islamu v Bratislave odkúpili pozemky na výstavbu prvej mešity na Slovensku. Prvá mešita vznikne na Kamennom námestí pri obchodnom dome. Výstavba projektu inžiniera Radoslava „Abdulmesih“ bude zahájená v máji 2014. V budove mešity vznikne taktiež prvá moslimská základná škola. Jej otvorenie je plánované na školský rok 2015/16. Názov

projektu: Mešita na Kamennom námestí v Bratislave. Projektant: Ing. Radoslav „Abdulmesih“. Stavbyvedúci: Jozef Nagy. Zahájenie stavby: máj 2014.“

Toľko citácia. Rozpory sú mnohé. Okrem iného, keď sme hľadali kontakt na tzv. občianske združenie Islam na Slovensko, nenašli sme nijaký konkrétny dôkaz, že niečo také existuje. Sídlo je utajené, osobní predstavitelia tiež. Možno sa z nejakých, azda aj pochopiteľných dôvodov (obáv) zatajujú tak, aby neboli prípadnými cieľmi útokov. Ale útokov od koho? Veď my sme chceli len potvrdiť ich ciele alebo vyvrátiť kolosálnu mediálnu hlúposť.

■ VYPARILI SA

Napísali sme cez FB správcovi stránky: „Dobrý deň. Vašu aktivitu o výstavbe mešity sme opätovne preverovali na magistráte Bratislavy u kompetentných a tí uviedli, že celé je to výmysel. Vraj žiadna mešita pri OD Tesco na Kamennom námestí podľa vášho vizuálneho systému nebude. Vraj nie ste majiteľmi pozemku, ani nie je schválený na stavebnom úrade žiadny projekt. Mohli by ste nám odpovedať na otázku, ako to teda je? Budete stavať a kedy? Radi by sme o tom objektívne napísali, ak je to teda reálne. Ďakujeme, redakcia SNN, 10. 2. 2013.“

Potom dlho nijaká reakcia. Až zrazu na FB sa dačo objavilo: „Všetky správy tvrdiace, že výstavba mešity v Bratislave sa nebude konať, rázne dementujeme. Tak ako sme už v minulosti informovali, slávnostné zahájenie výstavby prebehne 3. 5. 2014 a kolaudácia je plánovaná na 31. 7. 2014. Zároveň vás všetkých pozývame na slávnostné zahájenie výstavby, ktoré bude otvorené pre verejnosť. Konať sa bude 3. 5. 2014 o 15:00 na Kamennom námestí sponzori, projektant, stavbyvedúci aj zástupcovia iniciatívy Islam na Slovensko. Všetky potrebné informácie môžete nájsť na našej facebookovej stránke.“

Nuž, pôjdeme si pozrieť tie dlhé nosy oklamáných FB priateľov tejto „iniciatívy“, ktorí sa prihlásili, že tam pôjdu, aby boli pri tom. Bolo ich v jeden deň až takmer sto a medzi nimi mnohé známe tváre spoločenského a umeleckého života, ktoré to možno berú ako výzvu na prejav svojej tolerancie a príslušnosť k módnemu multi-kulti komunitke (pus-pus). Lenže môže nastať sklamanie, lebo nijaké iné (nové či staršie) informácie na tej FB stránke nie sú. Tak sme tam aspoň pridali našu poznámku: „Prečo o vašej aktivite nevie bratislavský magistrát? Prečo neodkryjete svoju identitu? Lebo

ide o hlúpu recesiu alebo provokáciu? Alebo sa bojíte, že by ste boli označení za klamárov? Ak je vaše tvrdenie pravda, zverejnite stavebné povolenie a výpis z katastra!“

Odpoveď bola opäť smiešne hlúpa: „Dobrý deň, nemáme potrebu zverejňovať stavebné povolenie ani výpisy z katastra. Nevieme, čo vás tak desí na výstavbe mešity, taktiež nevieme, prečo by o výstavbe nemal vedieť magistrát. Každopádne vás srdečne pozývame na slávnostné zahájenie výstavby 3. 5. 2014. Na vaše provokačné správy však už ďalej reagovať nebudeme.“

■ EŠTE RAZ SIETĽ

Tak to už je ozaj argumentačná výbava... Napísali sme potom na FB ešte jeden príspevok: Ostatná reakcia na FB od „kolektívneho autora“ pod názvom Mešita v Bratislave je opäť anonymná a zjavne lživá. Stále trvá stav, že bratislavský magistrát o stavbe nič nevie. Na naše konkrétne otázky cez správu na FB pre správcu stránky Mešita v Bratislave, ale aj od správcu siete FB sme relevantné odpovede nedostali. Nijaké občianske združenie ani nadácia s názvom Mešita v Bratislave nie sú registrované. „Stavitelia mešity“ tvrdohlavo tvrdia, že na Kamennom námestí budú stavať. Nech zverejnia výpis z katastra a stavebné povolenie, ako aj overiteľné finančné zdroje a názov investora. V opačnom prípade ide zjavne iba o pokus zisťovať cez FB nálady obyvateľstva, akýsi barometer postoja verejnosti k prípadnej budúcej výstavbe mešity aj s minaretom podľa vizualizácie na FB. V horšom prípade ide o provokáciu, a tým aj o možný trestný čin podnecovania rasovej nenávisťi. Ak autori fámy nevyjdú z anonymity, mala by generálna prokuratúra dostať podnet na neznačného páchatela pre podozrenie z podvodu, zo šírenia poplašnej správy a z podnecovania rasovej nenávisťi. Potom sa azda výrobcovia podobných nezmyselných provokácií zbudia...“

Je milé a zaujímavé, že naša aktivita na stránkach FB oslovila aj ľudí z denníka Sme. Tí sa však zobudili dosť neskoro, čo bolo zrejme príčinou, prečo v podstate citovali takmer presne našu komunikáciu s adresátmi na FB, a to dosť oneskorene. Tvrdia síce, že autorov kačice vypátrali, ale je to hlúposť. Podľa odborníka na hackerskú terminológiu Michala H. z Brezna, hoax je tak dobre ukrytý (akože žartovný, prípadne provokatívny príspevok v sociálnej sieti), že sa nedá vystopovať ani vymazať, ak to jeho autor nechce.

kardinál Tomko sa v čase, keď sa lámalí slovenské dejiny, vedel prihovoriť všetkým. Nikoho nezatracoval, ale každému ponúkal nádej, aby znovu našiel svoju cestu k vlastnému spaseniu a k spaseniu Slovenska.

Pripomeňme si pár jeho myšlienok: „Život každého z nás je tajomstvom Božím. V tom zmysle, že nás vedie ktosi, kto je nad nami. Aj ja som to zažil priamo. Mohol by som dať veľa príkladov, kde boli nebezpečenstvá a kde som tú ruku pocítil. Tú ruku som pocítil vo sviatostiach, ktoré som prijal. Najmä keď išlo o kňazské a biskupské svätenie. Aj vtedy, keď išlo o ruky Jána Pavla II. Vždy hovorme, že citím tie jeho ruky akosi stále na svojej hlave (pápež Ján Pavol II. ho vysvätil za biskupa i vymenoval za kardinála – pozn. autora). To tajomstvo tam je uložené. Celý náš život sa takto odohráva.“

V Svätom písme v evanjelistovi Lukášovi sa v kapitole 12, 48 píše: „Lebo od každého, komu bolo veľa dané, bude sa aj veľa očakávať; a komu veľa zverili, od toho budú aj veľa žiadať.“

Jozefovi kardinálovi Tomkovi bolo veľa dané a keďže mu naozaj veľa zverili, on nám Slovákom rozdával svoje duchovné bohatstvá plnými priehrátkami. Aj takúto podobu môže mať šťastie.

Aj túto podobu môže mať šťastie

Drahošlav MACHALA

„Dejiny – či nebesia – bývajú niekedy milostivé; zosielaajú rosu na najnúdznejší úhor. Veď čím by sme boli bez neho?“ Tento výrok Vladimíra Mináča presne platí rovnako na Jána Chryzostoma kardinála Korca ako na Jozefa kardinála Tomka. Nedávno v januári sme si pripomenuli deväťdesiatku veľkého rodáka z Bošian, v tomto mesiaci sa skláňame pred deväťdesiatkou Jozefa kardinála Tomka, rodáka z Udavského na východe Slovenska. Povolanie je kňaz, vyvolanie je to veľký misionár kresťanstva po celom svete. Na túto úlohu ho vybral slovenský pápež Ján Pavol II. My Slováci sa radi sťažujeme na ťažký osud, ale stačí, aby sme si skúsili uvedomiť, komu bolo dopriate mať takýchto dvoch ozajstných veľkánov v čase, keď sa konečne rozhodovalo o slovenskej štátnej suverinite a slobode? Obaja sa jasne vyslovili za slovenskú štátnu slobodu.

Najskôr by som chcel Jozefovi kardinálovi Tomkovi zaželať a zaželať veľa zdravia a elánu do života. A hneď na začiatku aj vysloviť

vďaka ako mužovi a človekovi, ktorý po toľkých rokoch prežitých v cudzine a pri kresťanskej misii tak skvele narába so slovenským jazykom. Jeho slovenčina nič nestratila na ľudobozvučnosti, je mäkká a láskavo obsažná. Kardinál Tomko sa nám ňou prihovára vo veľkej dôstojnosti a dáva si záležať na tom, aby sa jeho

O ČOM JE REČ

nádherný hlas niesol ako zvon, ktorý ohlasuje kresťanskú lásku do každej dediny a mestečka na Slovensku. Áno, toto ma ako spisovateľa najviac dojima: jeho láska a úcta k slovenskému materinskému jazyku. Tak ako ním vyjadroval v dokumentárnom filme úctu k matke, tak ju bolo cítiť aj v jeho úcte k slovenčine. Rovnako ma dojima jeho dôvera v silu kresťanstva, ale aj spôsob, ako sa tento radosný a usmievavý muž prihovára spoluveriacim. Z jeho prístupu cítiť veľkú dôveru dobrého pastiera, ktorý sa k svojim ovečkám skláňa a rozumie im. A pre mňa opäť jedna

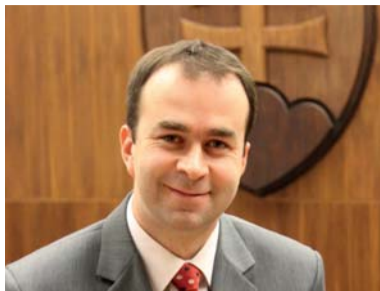
črta, ktorá je osobitne vzácna: jeho prirodzené vlastenectvo, jeho láska k vlasti, k Slovensku. Povedal, že síce dlho nežil na Slovensku, ale Slovensko (nie krajinu!) si všade nosil v srdci. To sa krásne počúva v čase, keď slovenskí politici a vykorenení, predajní novinári a herci majú plné ústa „krajiny“ a nevedia Slovensku prísť na meno.

Pre kardinála Tomka zostalo Slovensko rodným domom, do ktorého sa mu zmesť všetci dôležití Slováci, či už to bol prezident Svetového kongresu Slovákov Štefan Roman alebo aj lavičiar Vladimír Mináč a Ladislav Novomeský, ktorých si nesmierne vážil a spomenul ich dielo a skutky pre vlast aj vo svojom štátnic-kom prejave z roku 1991 na pôde historickej budovy Slovenskej národnej rady na Župnom námestí. Tento jeho prejav považujem vôbec za úkaz, za čosi, čo v slovenských podmienkach prekročilo slovenskú malichernosť a malosť.

Pamätám si na cestu Romána Kaliského za ním do Rima. Jozef

J. PODMANICKÝ: „VOLÍM VLASTENCA A SKÚSENÉHO ŠTÁTNIKA“

Pán poslanec, druhé kolo volieb prezidenta sa zúžilo na dvoch výrazne odlišných kandidátov. Podľa akých kritérií budete voliť vy?

Asi chápete, že v tomto mám jasno už od začiatku. Nejde však o moju stranícku príslušnosť. Predovšetkým ako občan s prirodzeným hlbokým vzťahom k našej krajine, jej štátnosti, tradíciám, k histórii budem voliť kandidáta, u ktorého ani na moment nezapochybujem, že mu leží na srdci osud Slovenskej republiky. Poznám

ho už roky osobne, poznám takpovediac zblízka jeho prácu, a preto viem, že prácu pre Slovensko vníma ako svoje poslanie. Pre mňa je napríklad dôležité, aby bol prezidentom niekto, kto už v zlomových momentoch delenia Česko-Slovenska nezapochoval a podporil kroky vedúce k vzniku samostatnej Slovenskej republiky a neskôr bol pri všetkých kľúčových okamihoch našich moderných dejín. Teda ide o istotu vyplývajúcu z poznania práce súčasného premiéra, o istotu, že aj ako prezident bude vždy na strane Slovenska.

Niektorí ľudia nadobudli dojem, že prezident je len formálny reprezentant štátu, niekto, kto iba kladie vence. S týmto asi nebudete súhlasiť.

Iste, s tým nemôžem súhlasiť, pretože ak je prezident zodpovedný za chod ústavných orgánov, je veliteľom ozbrojených síl, menuje vládu, takisto sudcov, uzatvára medzinárodné zmluvy a je prvým reprezentantom krajiny navonok, je už z týchto ústavou definovaných kompetencií zrejmy jeho vplyv a význam. Čo je však možno ešte dôležitejšie, ak prezident svoju funkciu vykonáva aktívne, ak má dostatok skúseností, pozná domáce pomery, má vybudované vzťahy so sociálnymi partnermi, môže byť prirodzeným politickým lídrom, ktorý bude aktívne moderovať široký sociálny dialóg v krajine. Myslím, že takéhoto

prezidenta potrebujeme práve dnes, keď vidíme napätie či až vojnu na východ od našich hraníc, vidíme rozpad jednej časti politického spektra a nástup neštandardných strán, keď nevieme, ako sa bude ďalej vyvíjať Európska únia. Som presvedčený, že práve teraz potrebujeme istotu v tom, že na čele štátu nás bude reprezentovať naozaj skúsený štátnik, s obrovským množstvom skúseností z vedenia štátu a s úprimným vzťahom k Slovensku.

R - 2014017

Zblúdily redaktor Domovec nechutne zaútočil na významnú slovenskú herečku

Kedy odpovie, no najmä čo urobí licenčná rada?

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ – Foto: Maroš M. BANČEJ

Desiateho februára 2014 vo vysielaní jednej zo staníc verejnoprávnej inštitúcie RTVS, konkrétne v poludňajšej relácii Rádiožurnál rozhlasu Rádio Slovensko, sa redaktor Domovec rozhodol vziať si na mušku známu herečku Evu Kristinovou. Nazval ju kontroverznou osobnosťou, lebo ako povedal: „Pravidelne vystupuje na akciách extrémistov.“ Tu treba nielen pre konkrétneho redaktora (vraj slovenského) rozhlasu uviesť, že E. Kristinová je okrem iných ocenení aj nositeľkou vyznamenaní: ČSL medaily Za chrabrosť, Za zásluhy I. stupňa Radu SNP II. triedy, Radu Ľudovíta Štúra I. triedy.

Nuž, žeby táto čestná predsedníčka prvého MO MS v Bratislave I. ako odbojárka a bojovníčka proti fašizmu dostala zmiernené ceny za „extrémizmus“?!

■ NÁRODNÝ BEZDOMOVEC

Eva Kristinová k urážlivému mediálnemu útoku uviedla: „Aj keď ako dlhoročná členka SND, herečka a recitátorka som sa vždy správala podľa výzvy A. S. Puškina v závere jeho básne Exegi Monumentum: Nedbaj, či pochvaly, či hany prihrnú sa a s hlupákmi sa nehádaj!, dnes sa mi to naozaj nedá. Na reagovanie ma vyzvali pobúrené telefonáty z celého Slovenska. Ak tu niektorí tárajú bludy a spochybňujú pravdu v protislovensky zameraných médiách, platených zo zahraničných zdrojov, Boh s nimi. Ak však s nimi rovnako dlhodo- bo hudie aj tzv. verejnoprávna inštitúcia RTVS, je to už naozaj do neba volajúce.“

Umelkyňa sa s redaktorom Domovcom nemieni hádať, ale vyprosuje si „od duchovného a národného bezdomovca“, aby ju nazýval kontroverznou osobnosťou preto, lebo podľa neho vraj pravidelne vystupuje na akciách extrémistov. „Teda nielen za seba si vyprosujem takéto hodnotenie, ale predovšetkým za našu Maticu slovenskú, podľa jej stanov Jednotu milovníkov národa a života slovenského, ktorú dotýčny v duchu totalitných päťdesiatych rokov minulého storočia zrejme pokladá za extrémistickú, reakčnú, nacionalistickú atď. Ja totiž vystupujem len na matičných podujatiach, besedách v školách, pri súsoší štúrovcov, soche Kráľa Svätopluka, generála M. R. Štefánika či súsoší Sv. Cyrila a Metoda na Devíne, ktoré vždy slúžia odkazu našich slovenských veličanov.“

■ PODPORA VLASTENECTVA

Eva Kristinová k obsahu verejnoprávneho vysielania dodáva:

„Je smutné, že v danom vysielacom čase sa striedajú len takto hodnotiaci redaktori, ktorí tým, že nepoznajú históriu vlastného národa, si ju nevážia, a preto každého slovenského vlastenca (cudzích obdivujúc a chápujú) vnímajú ako škodlivý prežitok... Keďže nás Európa postavila na samú poslednú priečku v celoeurópskom hodnotení národného vedomia, je absolútne prvoradú povinnosťou verejnoprávnej RTVS vychovávať svojich divákov a poslucháčov v duchu týchto, všade vo svete absolútne samozrejmych zásad.“ Eva Kristinová napísala otvorený list Rade pre vysielanie a retransmisii. Okrem iného v ňom píše: „Žiadam Radu, aby udelila za takúto jednostrannú výchovu k protislovenskej xenofóbii RTVS takéto konanie primeranú pokutu (...) Vlastenectvo je posvätné, pokiaľ pomáha národu, aby našiel a obrátil sám seba.“

Naša redakcia požiadala o vyjadrenie k záležitosti zástupcov verejnoprávnej RTVS. Dominika Šulková, manažérka marketingu a komunikácie s verejnosťou, nám odpovedala: „Na daný podnet budeme reagovať v prípade výzvy zo strany Rady pre vysielanie a retransmisii, nakoľko predmetný otvorený list nám bol doručený len na vedomie. Nespájame občiansku angažovanosť p. Kristinovej s jej hereckou a umeleckou osobnosťou. Dôkazom toho je, že sme tejto významnej postave z hereckej obce venovali reláciu Herecké legendy a bola jednou z hlavných predstaviteľov úvodnej série tohto formátu vo vysielaní RTVS (v termínoch 26. 10. 2013, 16. 11. 2013, 23. 11. 2013).“

■ ALIBIZMUS RTVS

Celkom slušne formulovaný alibizmus. Ak vedenie verejnoprávnej RTVS za podobnými vyhláseniami vo svojom éteri nestojí, malo by konať. Nemusí čakať

na vyhlásenie či výzvu Rady pre vysielanie a retransmisii. Môže sa slušne ospravedlniť čo najskôr. Takisto môže, ak s urážkami nesúhlasí, vyvolať primerané disciplinárne dôsledky voči autorovi urážlivých formulácií. Je predsa nenormálne a nemorálne, aby

vedenie verejnoprávnej inštitúcie tolerovalo hlúpe, nezmyselné, nepravdivé a urážlivé ciachovanie príslušníčky protifašistického odboja nejakým človekom, ktorý svoju chrabrosť dokázal zatiaľ len úbohým osočovaním a prskaním jedovatých slín.

Eva Kristinová vystupuje na akciách Maticy. Na snímke recituje pod sochou štúrovcov v Bratislave.

Už ruská cárovna Katarína II. spoznala, že Krym je strategický polostrov na kontrolu Čierneho mora a založila tu čiernomorskú vojnovú flotilu. Existuje dodnes a patrí Rusku. Okrem toho Krym bol vždy baštou na získavanie ruského vplyvu na Ukrajine a obyvateľstvo je tu z drvivej väčšiny ruské.

Ruský návrat k veľmoci

Teraz Krym jasá a jasá aj Moskva. Kľúčové referendum o pripojení polostrova k Ruskej federácii sa skončilo 95,5-percentným úspechom, teda rozhodnutím pripojiť sa k Moskve. Zúčastnilo sa na ňom 82,71 percenta voličov a očakáva sa, že ruská Štátna дума vyhovie želaniam krymského obyvateľstva a Krym oficiálne pripojí k federácii. Referendum pozostávalo z dvoch jednoduchých otázok: Ste za priame pripojenie Krymu k Ruskej federácii? a Ste za obnovenie ústavy z roku 1992? Táto ústava, ktorá vznikla po rozpade ZSSR, predpokladala ustanovenie funkcie krymského prezidenta a dávala Krymu možnosť odtrhnúť sa od Ukrajiny a pripojiť sa k Moskve. Za túto druhú možnosť hlasovali teraz iba 3 percentá voličov.

Washington aj Brusel sú znepokojení. Obidve centrá politickej moci chystajú proti Moskve sankcie. Líder Európskej únie Nemecko so zavedením sankcií otáľa. Veď iba v minulom roku uskutočnil Berlín s Moskvou obchody za miliardy eur. Sankcie by teda Nemecko poškodili a na dôvažok Berlín je závislý od ruského zemného plynu. V Nemecku nie je ani jeden termínal na skvapalnený plyn. Rovnako Francúzsko kompletizuje pre Moskvu vojnové lode, tiež za nemalé prostriedky.

Americký prezident Barack Obama vyhlásil, že referendum je neplatné, pretože bolo vyhlásené bez súhlasu ukrajinskej vlády v Kyjeve. Ale „dieta“ Washingtonu, Republika Kosovo, tiež nevznikla so súhlasom materskej krajiny a jej vlády v Belehrade. Kyjev už prv v reakcii na pripravované referendum zrušil krymský parlament a obvinil Rusko z vojenskej invázie. V Sevastopoli, ktorý je silnou proruskou baštou, sa na Leninovom námestí zhromaždil dav ľudí na verejnú, oficiálnu oslavu. Skandovali Russia, Russia a počúvali ruskú hymnu. Je rozhodnuté.

Peter JÁNOŠÍK

Ivan GAŠPAROVIČ: Sme síce malý, ale silne vnímaný štát v Európe i vo svete

Desať rokov na čele Slovenskej republiky

Odchádzajúci prezident Slovenskej republiky Ivan GAŠPAROVIČ (1941) zanecháva za sebou hlbokú stopu. Bol aktívnym účastníkom všetkých štátotvorných aktov a ako rád zdôrazňuje premiér Robert Fico, na súčasnej politickej scéne sú už iba dvaja politici, ktorí hlasovali za vznik Slovenskej republiky – Fico a Gašparovič. Má za sebou takmer štvrtstoročnú cestu kariéry vrcholového politika. Prezident Václav Havel ho vymenoval do funkcie generálneho prokurátora vtedajšieho federálneho štátu, stal sa prvým predsedom Slovenskej národnej rady po vzniku štátu a na dve päťročné funkčné obdobia prezidentom Slovenskej republiky. V prezidentských voľbách porazil Vladimíra Mečiara i Ivetu Radičovú. O tom, aké to boli roky, hovorí v rozhovore pre Slovenské národné noviny.

Zhovárala sa Eva ZELENAYOVÁ – Foto: Ladislav LESAY

• Prečo ste pred vyše dvadsiatimi rokmi vstúpili do politiky?

Povedal by som, že skôr som bol do politiky vtiahnutý. Udalosti, ktoré sa diali po roku 1989 boli také turbulentné a zaujímavé, že azda nebolo človeka, ktorý by nevnímal, že sa niečo mení. To, o čom sme dovtedy len veľmi opatrne hovorili, sa stávalo skutočnosťou. V školskom roku 1989 – 1990 bol na Právnickej fakulte UK v Bratislave, kde som prednášal na Katedre trestného práva, kriminológie a kriminalistiky, vytvorený študentský výbor. Spolupracoval som s ním na organizovaní študentských postojov na aktuálne udalosti. Neskôr sme s profesorom Plankom vytvorili na fakulte bunku VPN, a potom udalosti nabrali rýchle tempo. Keď po dvanástich dňoch musel odstúpiť z funkcie generálny prokurátor ČSFR, oslovili ma predstavitelia slovenskej vlády, aby som prijal túto funkciu. Cítil som sa trochu zaskočený a návrh som neprijal, no situácia sa napokon vyvinula tak, že ma prezident Václav Havel vymenoval za generálneho prokurátora vtedajšej federácie. Keď ma Havel z funkcie odvolal, oslovil ma Vladimír Mečiar, aby som s ním išiel do kampane. Bolo to tri mesiace pred voľbami v roku 1992.

• Aký bol dôvod na vaše odvolanie?

Hovorca prezidenta Michael Žantovský zdôvodnil moje odvolanie novinárom tým, že som vraj nič nerobil. Ja som skutočne nič nechcel robiť z toho, čo ma pán prezident žiadal, keď nebol dôvod, aby prokuratúra konala.

• Havel prikazoval generálnemu prokurátorovi, čo má robiť?

Nielen pán prezident, ale aj poslanci Federálneho zhromaždenia nepoznajú legislatívu, ktorá vtedy platila, a prokuratúra mohla konať len na základe týchto zákonov, nechceli pochopiť túto situáciu. Preto som vo Federálnom zhromaždení poslancom povedal, že im nebudem robiť „urvalka“ a nech zmenia zákony.

• Takže nasledovala kampaň s Mečiarom?

HZDS svojím programom získavalo veľké sympatie u občanov, vyhralo voľby a ja som sa stal predsedom parlamentu. V ďalšom volebnom období tiež. V rokoch 1998 až 2002 sa HZDS stalo opozičnou stranou a ja poslancom NR SR. Na sklonku volebného obdobia som z HZDS vystúpil. Ani nie preto, že som si to želal, ale preto, že som sa rozlúčil s Mečiarom. No i naďalej som chcel pracovať v HZDS. Situácia sa však vyvinula inak. V roku 2002 som sa vrátil prednášať na Právnickú fakultu UK. V tom čase viacerí hádzedesaťročníci prišli s návrhom založiť novú stranu. Zvolili ma za predsedu HZD a pred prezidentskými voľbami strana rozhodla o mojej kandidatúre. Odvtedy naplňam svoj program: Cítim sociálne, myslím národne.

• Ktoré obdobia svojej politickej kariéry považujete za výnimočné a ktoré by ste si už nechceli zopakovať?

Všetky obdobia, ktoré som za tých pomaly už dvadsaťpäť rokov v politike prežil, boli svojím spôsobom špecifické. No najviac dojem mi zostalo na prvé roky po novembri '89 a najmä na začiatok samostatnosti. Veď sme rozdelili štát na základe dohody s českou politickou reprezentáciou – kultúrne, bez incidentov, aj keď v tom čase v Európe bolo niekoľko krvavých vojen, v ktorých tiež išlo o rozdeľovanie štátov. Tým sme

si získali obdiv sveta. Pri tom všetkom som bol. No nechcel by som sa už vrátiť na začiatok. Nebol to jednoduchý proces. A myslím si, že pre nikoho z občanov Slovenska.

• Už v roku 1993 ste boli kandidátom na post prezidenta. Ako voľba Michala Kováča poznačila vaše vzťahy?

Áno, padol aj taký návrh, no ja som ho hneď odmietol. Nemal som vôbec ambíciu kandidovať za prezidenta a navyše som vedel, že Vladimír Mečiar o tejto funkcii po jeho skončení v pozícii predsedu Federálneho zhromaždenia hovoril s Michalom Kováčom...

• To sa len tak rozdávali najvyššie funkcie v štáte?

Michal Kováč mal za úlohu postarať sa o to, aby vo Federálnom zhromaždení bol prijatý zákon o rozdelení federácie alebo o vytvorení konfederácie. Úspešne sa podarilo prijať zákon o zániku federácie a Michal Kováč kandidoval za prezidenta. No napokon ho pri voľbe už Mečiar nepodporil a zvolený bol aj s podporou opozície.

• Takže tým sa narušil vzťah medzi prezidentom Kováčom a HZDS?

Áno, jeho vzťah k Mečiarovi a HZDS sa po voľbách zmenil. Stal sa tvrdým kritikom najmä predsedu HZDS a radikálne zmenil názory. Zo sociálneho demokrata sa stal pravičiar.

• A nebol Kováč vydierateľný aj kvôli svojmu synovi?

To až neskôr.

• Za roky vášho pôsobenia v politike sa politická scéna na Slovensku značne zmenila. Na lepšiu?

Keď sme začínali, atmosféra bola napätá kvôli ťažkej situácii. V niektorých okresoch nezamestnanosť dosahovala až štyridsať percent. Rozpadli sa skoro všetky družstvá, aj keď Černo-gurský dnes tvrdí, že ešte zosilneli. Nie je to pravda. Všetko sa rozpadlo. Stro-jársky priemysel a ťažký priemysel úplne zanikli. Nemali sme devízové rezervy, to obdobie bolo naozaj napäté, ale

stáva, že občianske iniciatívy majú svoje predstavy o zákonoch, ale nijaký poslanec ich do parlamentu neposunie.

• To hovoril aj Jozef Behýl.

Hovoril presne to, čo som ja povedal pred desiatimi rokmi.

• Prečo sa to nedalo zmeniť, nebola politická vôľa?

Samozrejme. A pokiaľ ide o súd-nictvo, všetci kandidáti sa zhodli na tom, že prezident musí urobiť poriadok. Prezident môže akurát vysloviť svoju myšlienku, realizátormi sú vláda a parlament. Pred piatimi rokmi som povedal, že sudcovskú radu treba rozdeliť. Dokonca v nejakej rozhlasovej relácii som sa vyjadril, že ak v tom neurobíme poriadok, tak podporíme vznik sudcokracie, čo už na Slovensku aj pozorujeme. Počul som dokonca návrh, aby prezidentovi bola odobratá možnosť nominovať členov do sudcovskej rady. To je nezmysel. Ako jediný som do sudcovskej rady v zmysle ústavy vymenoval nesudcov – dekanku právnickej fakulty a rektorku univerzity. Ja si naopak myslím, že prezident by mal mať oprávnenie nominovať do sudcovskej rady možno aj viac ako dvoch členov. A prečo majú ľudia takú nedôveru v sudcov? Lebo najmä novinári, politológovia, ale aj politici rozdelili sudcov do dvoch kategórií. Na opozičných a koalíčných. Súdnic-tvu pomôže iba to, ak budeme dôsledne sledovať prácu predsedov súdov. Či okresných alebo krajských. Pretože pred-seda okresného súdu musí kontrolovať, či sudca pracuje. Nemôže ostať nevíšimavý, ak v nejakej veci sudca za rok neurobí ani čiarku v spise. Riešenie je v zodpovednej a rýchlej práci súdov.

• A čo zmena na prezidentský systém?

Prezidentský systém nemá na Slo-vensku tradíciu. Súčasní kandidáti ho-ovorili všeličo, čo by ako prezidenti ro-bili, a nemajú ani potuchy, čo naozaj ro-bí úradujúci prezident. Pán Procházka po-vie, že by robil ekonomickú diplomaciu, že by na zahraničné cesty pozýval pod-nikateľov. Nech si pozrie, na koľkých za-hraničných cestách som bol a koľko podnikateľov tam uzatvorilo zmluvy. Ale-bo povie, že v Banskej Bystrici a v Košiciach, kde sú úrady prezidenta, by za-mestnal miestnych ľudí. Čiže nevie, že na tých úradoch sú zamestnaní domá-ci. Tási sa, že by odvolal predsedníčku ústavného súdu. Pritom vie, že mu to ústava neumožňuje. Ibaže všetci si my-slia, že keď je Procházka právnik, tak to musí vedieť a napodobňujú ho. A on ne-hovorí pravdu.

• Počas svojho mandátu ste museli spolupracovať s pravicovou i ľavicovou vládou. Je to náročné pre prezidenta voleného priamo občanmi?

Je, pretože ja som sa hlásil k ľavi-covému strediu a mal som iné názory na sociálne programy, ako mala naprí-klad pravicová vláda. Vrátil som množ-stvo zákonov a v tom je úloha a zodpo-vednosť prezidenta, aby pri rozhodovaní o zákonoch mal na zreteli prospech ob-čana. Preto prezident musí spolupra-covať s vládou, stretávať sa s ministrami. Môžem povedať, že aj pani Radičov-á, keď mala problém, prišla a rokovali sme. Často sme sa nedohodli. Na dru-hej strane som to bol ja, kto zjednocoval zamestnávateľov, podnikateľov a od-borárov. Keď bola kríza lekárov v zdra-votníctve, prinútil som vládu, aby vyhlá-sila núdzový stav. O platoch sestričiek sa tiež u mňa dohodli. To je práca pre-zidenta. Je mi smutno z toho, ako si ju

predstavuje väčšina súčasných kandi-dátov.

• Čo by ste zmenili v našom po-litickom systéme?

Myslím si, že dozrel čas na zmenu volebného systému. Súčasný sa prežil, už nie je objektívny. V prvom rade by sa mal prehodnotiť jeden volebný obvod.

• Mnohí z kandidátov vám vyčítajú, že ste nepredložili nijakú správu do parlamentu v tomto volebnom období. Je to tak?

V parlamente som vystúpil za ka-ždej vlády. Iba počas vlády Iveti Radičov-vej som to nestihol. V parlamente môže vystúpenie prezidenta vyznieť konfron-tačne, a potom sa budem hádať s po-slancami? Nie. Svoje názory som vyjad-roval niekoľkokrát v roku aj prostred-nictvom médií. Isté hodnotenie situácie v štáte som nastoľoval v novoročných príhovoroch. Pre prezidenta sú dôležité sústavné konzultácie s ministrami, pred-sedom vlády. V nich vyhodnocuje rea-lizáciu programu vlády. Poznajúc náš parlament, správa prezidenta by preň nemusela nič znamenať.

• Štátnu suverenitu sme získali pred vyše dvadsiatimi rokmi, ale ako si stále otrocky preberáme optiku našich tútorov na hodnotenie vlastných dejín. Slovensko táto skutočnosť polarizuje a ukazuje sa pravdivosť známeho propagandistického hesla, že stokrát opakovaná lož sa stáva pravdou. Ako prezident štátu vníma túto skutočnosť?

Slovensko má svoju históriu, deji-ny. Slovensko, aj keď v Európe patrí me-dzi najmladšie štáty, ako národ na tom-to území patrí medzi najstarších obyva-teľov. Vyše tisícročná história preukáza-la silu Slovákov. Hoci bolo obdobie, keď Slováci nemali vlastné školy, nesme-li hovoriť slovensky, v kostoloch sa ne-smelo po slovensky kázať, Slováci ne-mohli zastávať verejné funkcie. Napriek tomu všetkému si zachovali svoj jazyk, kultúru, územie, vieru. Sme síce malý, ale silne vnímaný štát v Európe i vo sve-te.

• Myslíte si, že kresťanský roz-mer je pre Slovákov dôležitý?

Aj ostatných dvadsať rokov ukáza-lo že áno. Cyrilo-metodská tradícia, ko-trú máme v preambule ústavy, potvrdzu-je, že slovenská kultúrna je aj vo viere.

• Máte svojho favorita v prezidentských voľbách?

Čítal som v novinách, že sa to bo-jím povedať. Úmyselne som nehovoril mená a naznačoval som, že Slovensko potrebuje prezidenta skúseného, silného, ktorý sa vie v politike pohybovať, vie presadiť svoj názor a vníma ho i európ-ska a svetová politika. Pred dvoma rok-mi, keď Európska únia prijímala opatrenia proti kríze, pani Merkelová dala Fica za vzor všetkým pravicovým politikom. Potrebujem hľadať iného kandidáta?

• Váš predchodca Rudolf Schuster je na dôchodku veľmi aktívny. Čo sa chystáte robiť vy?

Budem mať doma toľko roboty, čo som nestihol za tie roky, že mi potrvá aj rok, kým si dám do poriadku knižnicu. Mám v nej niekoľko titulov, ktoré čaka-jú... A samozrejme chcem si fyzicky od-dýchnuť, tešiť sa z vnukov, na ktorých som nemal čas, keď boli malí. Teším sa na obyčajné prechádzky s manželkou. A keď nastane čas, možno sa vrátim aj k svojim poznámkam z politiky, kto-ré sú dosť zaujímavé, a to najmä z ob-dobia, keď som bol federálnym generál-nym prokurátorom.

• Ako vnímate Maticu sloven-skú?

Žiaľ, už dlhé roky počuť, že je to zbytočná inštitúcia. Prvýkrát som do Maticy vstúpil v roku 1959. A odvtedy niekoľkokrát. Hovorím to preto, že asi v členstve nemá Matica veľký poriadok. Za posledné roky sa v Matici niečo zme-nilo. Postavila si nový program, už len aby ho naplnila. Osobne som presved-čený, že Matica slovenská by mala viac oslovovať mladú generáciu a viac pracovať s mládežou. Tam vidím jej budúcnosť.

Protesty obyvateľov Bosny a Hercegoviny prerástli do stretov s políciou

Kto privoláva na Balkán ďalšiu „jar“?

Martin JARINKOVIČ – Foto: internet-zdroj: zpravy.ihned.cz

Po posledných masových a násilných protestoch sa Bosna a Hercegovina opäť po dlhom čase dostala do pozornosti svetových médií. Spravodajské šoty a zábery z búrlivých demonštrácií takých rozmerov, spojených s ničením a pálením objektov, sa z tejto ťažko skúšanej krajiny v médiách neobjavovali od ukončenia vojny v roku 1995. Zmluva z amerického Daytonu vtedy ukončila vojnový konflikt medzi tromi konštitutívnymi národmi Bosny a Hercegoviny – Srbmi, Moslimami (dnes Bosniakmi) a Chorvátmi –, ktorý priniesol takmer stotisíc obetí a za takmer štyri roky trvania zničil a spustošil krajinu.

Boje pripomínajúce Ukrajinu sa uskutočnili aj v Bosne. To Európu nezaujíma.

Potvrdila územnosprávne členenie krajiny na dve „entity“: bosniacko-chorvátsku federáciu Bosny a Hercegoviny (51 percent teritória) a Republiku srbskú (49 percent) a autonómnou jednotku federálny dištrikt Brčko. Kým Republika srbská podľa Daytonovej zmluvy predstavuje prakticky homogénnu jednotku, „federácia“ je vnútorne rozčlenená na desať kantónov, každý so svojou vládou, s byrokratickým aparátom a políciou. Komplikovanosť usporiadania bosniacko-chorvátskej federácie viedla k byrokratizácii, korupcii a celkovej stagnácii, ktorá len prehlbovala ekonomické a sociálne problémy krajiny.

■ NÁSLEDKY ROZVRATU

Komplikovaná sociálna a ekonomická situácia v Bosne a Hercegovine je dôsledkom vojny, ťažkého priebehu ekonomickej transformácie, sprevádzanej privatizačnými čachrami a likvidáciou fabriek. Krajina trpí veľkou mierou nezamestnanosti a jej obyvateľia sú z celkovej situácie frustrovaní. V takýchto pomeroch bolo iba otázku času, kedy sa nespokojnosť občanov prejaví aj na uliciach. Proces sa začal pomerne nenápadne opakujúcimi sa protestmi pracovníkov piatich skrachovaných podnikov v Tuzle na východe bosniacko-chorvátskej federácie.

Protesty sa zvrhli na násilnosť 5. februára 2014, keď demonštráciu nespokojných zamestnancov podporil dovtedy málo známy Aldin Širanović, zakladateľ hnutia Udar (úder), ktorý cez sociálne siete zvolal na podporu demonštrantov všetkých nespokojných občanov. Prostredníctvom siete na účasť v protestoch vyzvala aj „facebooková“ skupina 50 000 ľudí do ulíc za lepšiu zajtrajšok. Pred budovy kantónálneho súdu a kantónálnej vlády v Tuzle sa navarila masa demonštrantov. Podľa bosniackeho denníka Oslobodenje mal Širanović nespokojný dav aktivizovať výzvou: „Zišli sme sa tu my všetci občania, slobodný národ tohto štátu, aby sme povedali sudcom, nech si začnú robiť svoju prácu

a nech podrobia súdny procesu bandu, ktorá sa nachádza vo vláde. ... V prípade, že by chcela polícia proti nám zakročiť, slobodný národ bude reagovať. Sme pripravení dať svoje životy za budúcnosť našich detí.“ Potom sa protest zvrhol na násilie a neporiadky v uliciach. Protestujúci napadli kameňmi budovy tuzlanskej kantónálnej vlády a súdu. Dav rozbíjal okná a výklady a páliť kontajnery a pneumatiky. Podľa niektorých prameňov sa dokonca aj rabovalo. Proti vyčineniu davu zasiahli poriadkové jednotky polície, pričom došlo k potýčkam s demonštrantami.

■ STRETY S POLÍCIOU

Rebélia pokračovala aj nasledujúci deň s ešte väčšou intenzitou za účasti niekoľkotisícového davu, ktorý sa opäť dostal do stretu s políciou. Demonštranti vyšli do ulíc aj v Sarajeve, Bihaći a Zenici. Najväčšiu intenzitu dosiahli protesty 7. februára 2014, keď sa rozšírili prakticky po celom území bosniacko-chorvátskej časti Bosny a Hercegoviny. V Sarajeve, Mostare, Zenici, Bihaći, Maglaji, Orašji, Travniku a ďalších mestách horeli budovy federálnych i kantónálnych inštitúcií a sídla politických strán. Ďalekosiahle následky má skutočnosť, že vandalizmus neobišiel ani Archív Bosny a Hercegoviny v Sarajeve, kde zhoreli vzácne dokumenty z fondov z obdobia rakúsko-uhorskej okupácie, prvej svetovej vojny, medzivojnovy Juhoslávie, ako aj z obdobia druhej svetovej vojny. Rozvážne dav porozbíjal a páliť všetko, čo mu prišlo pod ruku, pričom došlo k početným zrážkam s políciou, na ktorú demonštranti zaútočili kameňmi a dlažbobnými kockami.

Popri sociálnych požiadavkách sa medzi protestujúcimi objavili aj politické heslá a požiadavky: jeden prezident, jeden štát, ktoré naznačujú, že všeobecná sociálna nespokojnosť občanov môže byť manipulovaná a odvientiľovaná smerom, ktorý niekomu vyhovuje. A tým „niekým“ môže byť časť „medzinárodného spoločenstva“, teda vyspelý demokratic-

ký Západ a bosniacke politické elity v Sarajeve. Najvyšší predstavitelia Republiky srbskej i srbské médiá a intelektuálne elity v tejto súvislosti poukázali na to, že zámerom organizátorov nepokojev bola okrem iného snaha o prenesenie chaosu do Republiky srbskej s cieľom vnútorne ju destabilizovať a pripraviť zámienku pre vonkajšiu diplomaticko-politickú intervenciu. Navodila by sa tak situácia, ktorá by umožnila zavedenie výnimočných opatrení pod diktátom Západu, smerujúcich k ústavnoprávnym zmenám v Bosne a Hercegovine. Poukázal na to počas stretnutia s prvým podpredsedom vlády Srbska Alexandrom Vučićom v Belehrade prezident Republiky srbskej Milorad Dodik, ktorý povedal, že Daytonská mierová dohoda bola znevažovaná a porušovaná zo strany všetkých doterajších vysokých predstaviteľov medzinárodného spoločenstva pre Bosnu a Hercegovinu, ktorí sa snažili o odobranie právomocí Republiky srbskej a jej postupnú demontáž.

■ ĎALŠIA JAR?

Po opadnutí najväčšej vlny demonštrácií a emócií začala Rádiotelevízia Republiky srbskej (RTRS) poukazovať na možné pozadie nepokojev. V jej komentároch okrem iného zaznelo, že protesty sú krokom napred smerom k integrácii Bosny a Hercegoviny do Európskej únie. Tlmočila aj informácie BBC, pre ktorú britský analytik Tim Judah povedal, že udalosti v Bosne a Hercegovine môžu byť začiatkom „balkánskej jari“. Úplne jednoznačný bol pri komentovaní a analyzovaní situácie srbský politológ Nenad Kecmanović, ktorý sa pre RTRS vyjadril: „Cieľom je zvrhnutie legitímne zvolenej vlády, namiesto ktorej by sa k moci dostala garnitúra vyhovujúca vonkajším scenáristom a režisérom. To, čo v Belehrade v roku 2000 predstavoval ‚Otpor‘, neskoršie na Ukrajine ‚Pora‘, to dnes vo federácii ‚Udar‘.“ Všetky uvedené výroky potvrdzujú podozrenia z už naznačených úvah o pravých cieľoch nepokojev.

GLOSA

Mnohé otázky, ktoré trápili nás filozofov v dávnych dobách, majú svoje opodstatnenie aj dnes. Občania vášho štátu denne čítajú rôzne „hrôzostrašné“ články s nádejou, že im politici ukážu aspoň svetielko nádeje v ich neraz ťažkej životnej situácii. Často musíte voliť priority medzi zdravotníctvom, školstvom či armádou. Trochu to poznám. Denne prijímate rozhodnutia, ktoré ovplyvňujú životy miliónov voličov.

Dobrý deň, pán prezident Slovenska...

krátky príhovor známeho filozofa (zatiaľ) neznámemu prezidentovi

Miroslav DEGLOVIČ - Karikatúra: Ľubomír KOTRHA

Sú však tieto rozhodnutia slobodné a správne? Filozofia nás neučí, čo si máme myslieť, ale ako máme myslieť – teda aspoň v demokratickom štáte. Filozofia nie je zbytočné hľadanie strateného času. Rozvíja sa v dialógu, vo výmene myšlienok a najmä odpoveďami na kritiku. Ak vám môžem poradiť, naučte sa trezplivo počúvať svojich občanov a pretransformujte ich nesmelé slová do svojho odvážneho a rázneho prezidentského prejavu. Stojte pevne za každým občanom vo svojej krajine – každý z nich je dôležitý. Možno vás to bude stáť veľa energie, času a síl, ale verte mi, viem, o čom hovorím, stojí to za to. Ľudia si vás zapamätajú ako muža, ktorý mal odvahu a vôľu presadzovať záujmy tých obyčajných, často jednoduchých, ale pracovitých a trezplivých občanov krajiny, ktorú majú radi a nikam inam sa rozdávať svoje vedomosti a schopnosti nechystajú. Chcú iba slušne žiť a poctivo pracovať. Viem, že to nebudete mať jednoduché, ani ja som to nemal. Môžete však svojimi správnymi rozhodnutiami aspoň na pár rokov zbaviť svojich občanov účinkov jedovatého boľhlavu, a to nie je málo.

So starovekou úctou váš Sokrates

■ VZOR POSTOJA

Veľa ľudí v dejinách dokázalo prezentovať svoj názor, presviedčať ľudí o svojej pravde, diskutovať do „špiku kostí.“ No nie všetci boli za svoju pravdu odhodlaní vzdať sa výhodnej pozície, vlastného pohodlia alebo dokonca argumentovať vlastným životom. Z obdobia Atiky sa výrazne vyčleňuje osobnosť muža, ktorý to dokázal, a tým navždy zmenil charakter filozofie. Stal sa jedným z priekopníkov a najplyvnejších mysliteľov všetkých čias. Kto bol tento neobyčajný človek, filozof praktik, ktorý ovplyvnil každého, kto kedy prišiel po ňom?

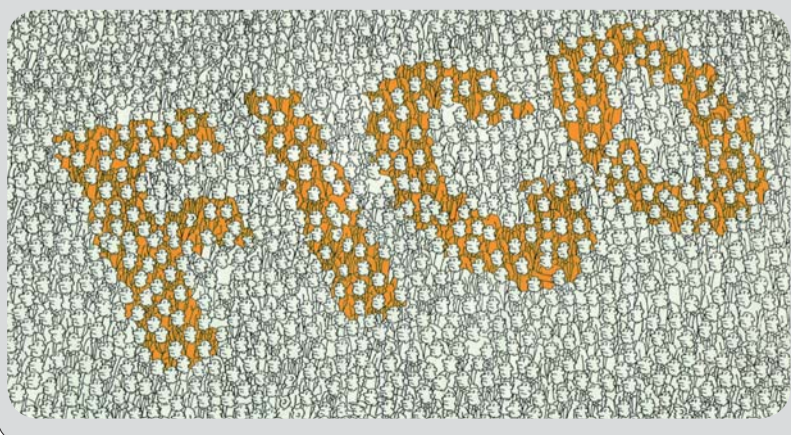
Sokrates sa narodil v Aténach ako syn sochára a pôrodnej babice. Nepatril teda k „smotánke“ a od mladosti zakúsil tvrdosť „kamenárskeho chlebaka“. Svojou priateľskou povahou si získaval ľudí okolo seba, čo bolo dobrým predpokladom na jeho budúce poslanie. Nielenže bol príkladným občanom, ale ak bolo treba, chopil sa zbrane a ako ťažkoodenec (hoplita) neváhal bojovať proti Sparte v peloponézskej vojne. Podieľal sa na chode mesta a dokonca stál na čele prytaeis (výboru vytvoreného žrebom spomedzi všetkých občanov); bol by teda vhodným vzorom aj mnohým dnešným politikom. Jeho najdôležitejším cieľom však bolo ponúknuť vtedajšiemu svetu nového človeka – múdreho, cnostného, dobrého. Robil to dovtedy nevidaným spôsobom – kládol otázky, ktorými sa pokúšal Aténčanov vyprovokovať k uvažovaniu. Vytvára tak určitú asociáciu s moderným hrdinom seriálu z lekárskeho prostredia Dr. Housom, ktorý sa tiež vyžíva v sarkazmoch, lenže neustále núti ľudí premýšľať a spochybňuje ich presvedčenie.

Známy Sokratov križový výsluch nelútostne strháva pozlátku z človeka, ale (a čo je najdôležitejšie) pomáha tak ľuďom vlastným úsilím dospieť k pravde. O sebe tvrdí, že vie, že nič nevie. Aké filozofické... Odhaľuje ľuďom božský vnútorný hlas v človeku (daimonion), ktorý spomínajú kresťanskí mystici i znoví majstri.

■ ATÉNSKY SAMURAJ

Iróniou osudu je, že so svojimi názormi prežil tridsiatich tyranov, ktorú zaviedli Sparťania štyri roky po vzbure, ktorú považovali za obnovenie demokracie. Obvinili ho z kazenia aténskej mládeže a zo zanedbávania bohov. Obdivuhodná je jeho odvaha postaviť sa smrti čelom. Tento aténsky „samuraj“ napriek tomu, že mohol z Atén utiecť, podrobil sa trestu, vypil boľhlav a zomrel v bolestiach. Je pravdepodobné, že dnes by ho mnohí vyhlásili pri najmenšom za blázna, a jeho tvrdeniam, že človek je naozaj človekom len vtedy, keď dokáže jednoznačne rozlíšiť pravdu od falše a dobro od zla, by sa mnohí úspešní pseudopodnikatelia len vysmiali. A možno práve preto nás tento staroveký predstaviteľ „lásky k múdrosti“ môže svojim postojom oslaviť. Aj keď on sám nenapísal nič, našťastie mal dobrých žiakov – predovšetkým Platóna či historika Xenofóna, ktorí nám myšlienky významného filozofa ponúkajú aj dnes.

Sokrates dáva ľudstvu nielen príklad odvážneho a múdreho filozofa, ale aj človeka, ktorý nám hovorí, aby sme neustále spoznávali sami seba, že občas sa za pravdu oplatí trpieť, veď kto si už dnes pamätá jeho zúrивých odporcov, no meno Sokrates určite tak ľahko nezabudneme.

Obhajoba práva Slovákov na vlastný štát v tvorbe exilových literátov

Slovenská štátnosť v poézii a próze

Peter CABADAJ – Foto: autor

„Dejiny sa dajú prekrúcať, ale samy sa nesfalšujú nikdy. Národy povstávali, búrili sa proti režimom, vládam, cisárom, prezidentom, ideológiám, zrážali sa presvedčeniami, partajami, rody, spoločenské triedy, veky sa bili s vekmi, nové prúdy so starými, boli veľké povstania a veľké revolúcie s potokmi krvi a s množstvom hrdinov, ale dejiny samy sa nikdy nesfalšovali, nikdy, nikde nepovstával národ, aby zboril svoj štát a hodil svoje národné telo, svoju zem, svoje imanie, svoje mozole, svoj život a svoju moc niekomu inému, cudziemu napospas. To sa nestalo ani na Slovensku!“

Jozef Ciger HRONSKÝ

V novodobých dejinách našej umeleckej spisby by sme márne hľadali presvedčivejšiu obhajobu myšlienky slovenskej štátnej samostatnosti, ako je to v prípade citovaného fragmentu z Hronského románovej fresky Svet na Trasovisku. Boli to práve exiloví básnici, prozaici, literárni vedci, historici či publicisti, ktorí svojím dielom a organizačnou činnosťou udržiavali pri živote apológiu práva Slovákov na vlastný suverénny štát.

■ ŽANROVÁ RÔZNORODOSŤ

Tematika obhajoby štátnej samostatnosti výrazne rezonovala už hneď po vojne, teda bezprostredne po zániku Slovenskej republiky. Najskôr mala podobu kvalitatívne rôznoodej politickej satiry, polemické publicistiky, deklaratívnej autoreflexie či politických manifestov. Postupne však začali pribúdať básnické zbierky i prozaické celky z pera rôznych exulantských tvorcov. Nemožno obísť ani analytické štúdie, komentáre či úvahy.

Vôbec prvým s touto tematikou bol zborník Vo vyhnanstve (1947), ktorý organizačne a redakčne pripravili vaticánsky knihovník Ignác Zelenka (alias básnik Eugen Vesnin) a bývalý tajomník MS Stanislav Mečiar. Z obsahového hľadiska ide o tematicky pestrú zmes materiálov, kde popri poézii a krátkych prózach figurujú aj teoretické príspevky a hodnotiace štúdie. Z niektorých zaradených diel zreteľne cítiť bolestné vyrovnávanie sa so stratou svojho štátu a s vývojom povojnových pomerov na Slovensku (R. Dilong, J. Okál, K. Strmeň, M. Zvon). Tento rozmer majú aj analytické štúdie F. Durčanského, Jána Drobného (Š. Polakovič), S. Mečiara a Henricha Barteka. Autori sa v nich zamýšľajú nad historickým vývinom i možným budúcim postavením Slovenska v novej architektúre Európy.

Podobný charakter má aj zborník

Nádej víťazná (1947), v ktorom sa prezentovali len prívrženci prúdu bývalého vyslanca pri Svätej stolici Karola Sidora. Nechýbali medzi nimi ani významní matičiari Jozef Ciger Hronský, František Hrušovský, Konštantín Čulen, ale i Karol Strmeň a ďalší. Redaktorom zborníka bol básnik slovenskej katolíckej moderny Mikuláš Šprinc.

Oba spomínané zborníky nepredstavujú iba literárnu, historickú či publicistickú obhajobu našej štátnej samostatnosti. Ponúkajú tiež viacero iných pozoruhodných príspevkov, reagujúcich na rozličné témy a ich súvislosti (povojnový vývoj na Slovensku i v Európe, historické štúdie, knižné novinky, náboženské otázky, veda a technika, život krajanov v zámorí a iné).

■ DILONGOVA VYTRVALOSŤ

Dovolávanie sa štátnej suverenity Slovákov je najpríznačnejšie pre poéziu Rudolfa Dilonga – „básnika strategického slovenskej slobody“, ktorý zánik SR preživil v Bratislave. Charakter priebehu tejto preňho osudovej skutočnosti urýchlil na jar 1945 jeho definitívne rozhodnutie opustiť rodnú vlasť. V emigrácii sa okamžite zapojil do boja za obnovenie štátnej samostatnosti. Stál pri zrode legendárnej antikomunistickéj vysielacky Barcelona, ktorú denne denne „zásoboval“ svojimi vlastnecky ladenými veršami, ostrou satirou, zhudobnenými pochodmi a brsknými politickými komentármi. V nich spôsobom jemu vlastným a neopakovateľným obhajoval a zdôrazňoval historické právo Slovákov na svoj štát – ako povedzme aj v tomto citovanom úryvku z básne Slovenský štát: Darmo sa zastrájali, / hrozili pomstou storakou, / nemohli nájsť a zničiť ťa, / skryl si sa do srdca Slovákov. /

Dilong bol bytostne presvedčený, že základným predpokladom ďalšieho kultúrneho, duchovného, sociálneho a ekonomického napredovania Slo-

venska a Slovákov je bezpodmienečne štátna samostatnosť. Téma zániku štátnosti, vyhnanstva a rozhorčeného odporu proti poníženiu vlastného národa najvýraznejšie rezonuje v zbierkach z autorovho pôsobenia v Argentíne (Balady, Diaľky bez domova, Na vrchu nádeje, Stopy v ohni a iné). Len na ilustráciu treba uviesť, že báseň s názvom 14. marec sa nachádza aj v poslednej zbierke vydanéj za autorovho života – Osemdesiatka. Roky v poézii (1985).

■ ŽARNOV A ZVONICKÝ

Andrej Žarnov už ako študent uverejňoval verše s výrazným národným a sociálnym akcentom, ktoré sa v dobovej atmosfére stali účinným nástrojom autonomistických snažení ľudáckej politickej reprezentácie. Nebola preto nijaká náhoda, že jeho knižný debut, zbierku Stráž pri Morave (1925), československá cenzúra zakazovala a čechoslovakistická tlač ostro napádala.

Do doživotného vyhnanstva si Žarnov odniesol „batoch plný skepsy a sklamaní“, čo výrazne poznačilo básnikovú ďalšiu životnú púť. Ako vyhranený vlastenec však nikdy nestál na nohách z piesku, pretože jeho ľudská skúsenosť ho naučila mať triezvy pohľad a patričný odstup i vtedy, keď už ostatní upadali do stavov osobných tragédií a depresii. Možno aj preto má Žarnovova jediná exilová kniha veršov názov Presievač piesku (1978). Akoby s odstupom času vyseletoval všetko slabé a nezrelé, čo stálo v povojnovom Slovensku na piesočných nohách. A to silné, zrelé pretrvalo, lebo vzťah k osvedčeným kresťanským a národným hodnotám má nadčasovú platnosť a nie je podmienené servilnosťou k nijakým „izmom“ či ideológiám. Týmto hodnotovým prioritám ostal básnik verný až do svojej smrti.

Exilová poézia Gorazda Zvonického je syntézou kresťanských hodnôt a vyhranenej vlastenectva. To sú dve základné polohy, cez prizmu ktorých reaguje na dobové impulzy. Rozmer deklarovania vzťahu k slovenskej štátnosti je v Zvonického prípade najzreteľnejšie reflektovaný v básnickej zbierke S ukazovák na mraku (1958), ktorá vyšla počas autorovho pôsobenia v Argentíne. Táto kniha predstavuje svojím celkovým vyznením pôsobivú ilustráciu prepomenia individuálneho ľudského osudu s pohnutým osudom národného spoločenstva.

V rôznych modifikáciách nájdeme tieto charakteristiky aj v tvorbe mnohých ďalších autorov – M. Šprinc, K. Strmeň, L. Bešeňovský, J. L. Doránsky, K. K. Geraldini, J. Varinský a iní). Z poetiek to bola napríklad Agao Dunajská. Rozsahom veľké autorkine dielo má charakter intímnej lyrickej rekapitulácie vlastného života, v ktorej sa harmonicky prelína nostalgia s kresťanskou vierou a novou nádejou pre starú vlasť: Vráťam sa možno k vám / v hrdielku bielej húsky, / keď srdce rozbité, vlasť moja, / na márne kúsky / keď srdce pozbieram, / v tebe ho navždy pochovám. /

■ DOMÁCA TVORBA

A akú podobu mala v časoch vládnutia komunistického režimu umelecká reflexia slovenskej štátnosti (1939 – 1945) v domácej literatúre? Veľa naznačil už známy román Dominika Tatarku Farská republika, ktorý, mimochodom, vydala Matica slovenská (1948). Dielo bolo síce pamfletom na pokrytého oficiálneho klerikalizmu, zároveň však prinieslo ideologickú

faloš nového typu – pátos revolučného romantizmu („všetky cesty vedú ku komunizmu“).

Dominantnými obsahovými líniami bol tragický osud slovenských Židov a všakovaké príbehy, odohrávajúce sa na pozadí povstaleckých udalostí v roku 1944 i po ňom.

Počas vlády štátostrany nebolo možné bližšie sa oboznámiť so spisbou, ponúkajúcou odlišný uhol optiky na zložitú problematiku slovenského štátu či povstania. Takejto literatúre prichla nie veľmi výstižná charakteristika – „pohľad z druhej strany“. Epický rozmer zrkadlenia tematiky slovenskej štátnosti a jej obhajoby sa aj v tomto prípade opieral o motívy povstania. Platí to v plnej miere nielen pre Hronského Svet na Trasovisku, ale aj pre nie veľmi neznámy román Petra Klasa Satan proti Bohu. Pôvodne dielo vychádzalo v rokoch 1951 – 1952 na pokračovanie v novinách Slovenská obrana, kde si získalo značný čitateľský ohlas. Museli však prejsť ďalšie tri decéniá, kým uzrelo svetlo sveta v knižnej podobe. V roku 1983 román vydala Kanadská slovenská liga.

Rodák z Banskej Štiavnice P. Klas bol vierovyznaním evanjelik. Vo svojom najvýznamnejšom diele predostrel popri vlastnej autentickéj skúsenosti aj hlbšie zamyslenie sa nad univerzálnymi otázkami osobnej zodpovednosti človeka v zlomových hraničných situáciách, v ktorých sa ocitol on sám, jeho rodina, najbližšie okolie, spoločnosť, štát... V tomto ohľade možno túto autorovu rozsiahlu románovú skladbu vnímať aj ako autentické svedectvo a dôkaz slovenskej viery a nádeje na dôstojnejší život. A spisovateľ túto vieru a nádej vždy spájal s ideou slovenskej štátnej samostatnosti, s ktorou sa už v mladosti stotožnil, ktorú tvorivo rozvíjal ako učiteľ a ktorú v exile až do svojej smrti nekompromisne obhajoval.

■ „NEPRIATEĽSKÁ“ LITERATÚRA

O exilovom literárnom diele Jozefa Cigera Hronského sa pohovorilo a popísalo dosť. Z hľadiska témy sú dôležité dva autorove romány – Andreas Búr Majster (1948) a už spomínaný Svet na Trasovisku (1960). Prvé dielo zreteľne dýcha Hronského ťažkým vyrovnávaním sa s krivdou a krutým nespravodlivým trestom, ktorý mu nová ľudovodemokratická moc uštedrila za predošlú úspešnú činorodú prácu na prospech rozvoja národnej kultúry Slovákov. Cítiť z neho však aj silný moment katarzie a snahy vykoreniť z ľudského myslenia a konania prejavy

zla, zákernosti a zaslepenosti, nehľadiac ani na cenu osobnej obete.

Andreas Búr Majster nie je ľahkým čítaním. Ide o existenciálne ladený román, akcentujúci vyhranené osobnostné a filozofické posolstvo rozhladeného tvorca. Ten nikdy nepociťoval potrebu uplatňovať bezduché ideologické schémy na zdôvodňovanie prežitej skúsenosti, vlastných umeleckých dispozícií a autonómneho nazerania na pulzovanie protirečivej reality. Zrejme preto sa bard našej literatúry rozhodol pre metaforu a pôsobivé alegórie. Cez ich prizmu ponúkol výstrelne individuálne vnímanie výsledky slovenskej štátnosti v celkovom kontexte profilácie nášho tvorivého vkladu do súradnic európskeho kultúrneho dedičstva.

Na Hronského románovej freske možno azda najzreteľnejšie ilustrovať aj prístup domácej literárnej teórie k hodnoteniu uvedenej problematiky. Ponúkame dve krátke dobové ukážky: „Hronskému nie je jasná tragika toho, v ktorej historickej chvíli sa slovenský národ dočkal vlastného štátu, kedy a od koho dostal jeho národ samostatnosť a akú.“ Ešte ďalej ako Alexander Matuška zašiel vo svojom hodnotení Ivan Kusý. „Diela, ktoré SNP, boj ľudu proti fašizmu zobrazujú z nepriateľských pozícií, existujú, ale nie je ich veľa a napísali ich tí, ktorí zradili a opustili svoju vlasť. Istotne takéto práce súvisia s našou socialistickou literatúrou len jazykom, ale je to iná kultúra, iná literatúra... Treba s ňou bojovať ako s nepriateľskou!“ Aby toho nebolo málo, Kusý ostrakisticky proklamuje, že Hronský a jeho Svet na Trasovisku sú „labutou piesňou fašizmu“...

Cieľom tohto príspevku nebolo vyčerpávajúco či detailne priblížiť a objasniť všetky možné aspekty skúmanej látky. Chceli sme len potvoriť dvere do témy, ktorá by si zaslúžila väčší analytický záujem a pozornosť zo strany zainteresovaných inštitúcií.

Namiesto záveru fragment z básnickej skladby Testament. V predvečer zániku prvej Slovenskej republiky ju zástupne za svoju generáciu – so všetkými jej fatálnymi chybami, omylmi a zlyhaniami – napísal Karol Strmeň.

**Urobili sme iba, čo sme mali.
Urobili sme iba, čo sa dalo,
a ostatné sme Bohu zanechali.
Týči sa stále vysoko jak bralo
slz našich bašta, našej krvi láva:
nie je to dosť, no nie ani málo.**

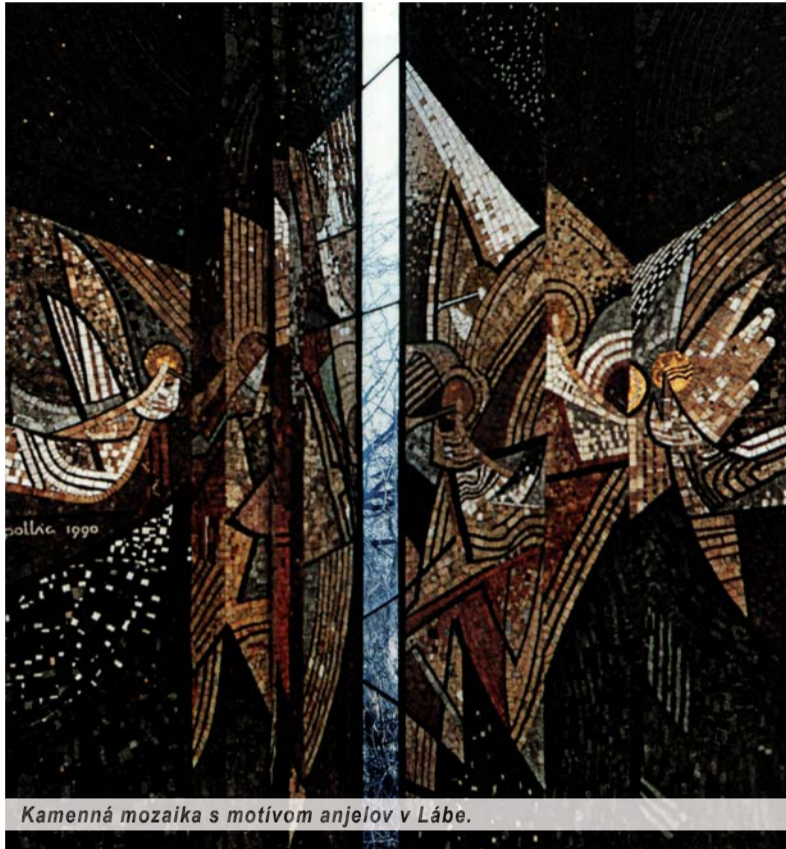

Výnimočný umelec ojedinelých sakrálnych diel a ilustrácií Bible Majster piatich remesiel – Peter Pollág

Dušan D. KERNÝ – Foto: archív PP

Široká slovenská verejnosť vníma rímskokatolícky Kostol sv. Jakuba v Spišskej Sobote najmä preto, že ho urobila známym návšteva anglickej kráľovnej Alžbety II. Laická verejnosť však môže vychutnať v rámci návštevy úchvatného námestia, na ktorom kostol stojí, to, za čím sem putuje odborná verejnosť – a to sú okrem iného vyše štvormetrové vitráže okien pozoruhodnej a výnimočnej stavby. Už fakt, že ich zhotovenie zverili Petrovi Pollágovi, hovorí veľa, ak nie všetko o rozmere a rozsahu tohto mnohostranného zjavu na výtvarnej scéne.

Kamenná mozaika s motívom anjelov v Lábce.

Nech už oknami presvitá slnko ktoréhokoľvek ročného obdobia, teda najmä keď lúče presvitajú cez vitráže okien, možno naplno rozjímať nad umelcovým poňatím vitráže, či sa už nazýva Očisťec alebo Nevesta, Pollág vsadil osobitnému mestu a výnimočnému miestu – chrámu – pozoruhodný klenot. Po Vincentovi Hložníkovi a strhujúcich obrazových vitrážach postáv svätých, ktoré Hložník vytvoril v sedemdesiatych rokoch minulého storočia vedno s manželkou a dcérou v hornosmokeckom Kostole Nepoškvrneného počatia Panny Márie, v tatranskom priestore pridal Pollág druhú výtvarnú výnimočnosť. Zároveň je to aj dokument o výtvarnom posune poňatia, netreba sa báť, povedal o modernom, svetovom poňatí v tomto osobitnom a ojedinelom „remesle“ vitráží. Je to však len časť toho, prečo sa dnes o Petrovi Pollágovi hovorí ako o predstaviteľovi toho najlepšieho, čo dnes vo výtvarnom umení, najmä ak ho chápeme v európskych súvislostiach, na Slovensku máme.

■ DUNAJSKÉ KRÍDLA

Na Pollágovi je sympatické, že mu nejde len o veľké či známe priestory, nie je to však iba sakrálny priestor taký výnimočný, ako je v Spišskej

Sobote, podobne sa prejavil aj v Kostole sv. Imricha v Slovenských Ďarmotách alebo v domoch smútku v Stredných Plachtinciach či pri trojrozmernej kamennej mozaike v záhoráckom Lábce. Samozrejme, keď ho vybrali ako jedného z piatich slovenských ilustrátorov nového vydania svätej Bible, bola zrejme jeho zdatnosť tak výtvarníka, ako aj človeka vnímajúceho poslanstvo svätého textu. Pollágovo sochárske umenie sa zasa prejavilo o. i. na úplne výnimočnom priestore Danubiany, galérie na ostrove, ktorý vznikol vďaka stavbe priehrady v Gabčíkove, a teda v prenesenom slova zmysle vďaka mužovi, ktorý za touto stavbou stál – Ing. Bindeřovi. Jedenást' a pol metra vysoká mozaika zo železobetónu a skla, zaberajúca dovedna priestor stopäťdesiat štvorcových metrov, sa dá vnímať aj ako hold tomuto priestoru, tomuto miestu – napokon hovorí to aj názov Dunajské krídla.

■ RODÁK Z LEVOČE

V osobe Petra Pollága (nar. 19. februára 1958 v Levoči), absolventa Vysoké školy výtvarných umení v Bratislave (1983), má Slovensko výnimočnú osobnosť, známou vo svete. Umelca, ktorý precestoval takmer celý svet, doslova nasával umenie rôznych kultúr, zážitky pri stretnutiach s nimi – a pritom bol a zostal pôvodný, zostal, ako sa zhodujú odborníci, sám sebou a previazaný s miestom, odkiaľ pochádza. Zoznam jeho výstav alebo výstav, na ktorých sa zúčastnil, je imponantný a aj veľmi originálny – čínsky Peking či Šanghaj, španielsky Madrid, bieloruský Minsk, Grécko, Holandsko; s výstavou Posvätný odkaz Cyrila a Metoda bol v Paríži, vystavoval v Monaku, Mníchove, Istanbule, vo Frankfurte, v Tokiu, Krakove, Tel Avive, Južnej Kórei – výpočet je skutočne veľmi dlhý. Odráža sa v tom životná púť na štúdiách v Perugii, Prahe, Paríži a Madride a tvorivé pobyty a maliarske sympo-

ziá vo Francúzsku, v Zimbabve, Zambii, ČLR, Mexiku, Izraeli, Taliansku, Grécku, Etiópii a v Iráne. Impozantný výpočet pre talent zjívajúci a tvoriaci v Bratislave.

Spätosť s prostredím sa prejavuje samozrejme vo výtvarnom diele, ale i v tom, že autor sa neprezentuje len v rozmerých a ojedinelých galériách či priestoroch, ako je Danubiana, ale aj napríklad v komornom prostredí galérie v starých uličkách Kežmarku či v trencianskej galérii. Jeho februárové výročie narodenia sa v roku 2014 spojilo s výstavou v priestoroch, ktoré sú v terajšom slovenskom prostredí ničenia technických pamiatok, dá sa povedať ak nie senzáciou, tak jasnou vzburou developerskej pahľivosti – vo veľkopriestoroch zrekonštruovanej budovy bývalej parnej elektrárne v Poprade.

■ GENIUS LOCI

Pollág je síce rodák z Levoče, ale vyrastal na ulici (prezidenta) Antonína Zápotockého v Poprade v susedstve chradnúcej ruiny opustenej popradskej parnej elektrárne. Dnes sa Zápotockého ulica volá Ulica Dominika Tataru. Toto azda hovorí za všetko.

Koľko len mal P. Pollág výstav doma a vo svete, no ani jedna z nich natoľko nekonvenovala s prostredím, v ktorom bola umiestnená, ako tá terajšia popradská. Pollágovu výstavu sa zároveň skončila aj sedemdesiat rokov trvajúca rekonštrukcia unikátnej budovy bývalej parnej elektrárne, všetko je inak, čas viditeľne plynie, mesto a svet sa menia – a ako sa zmenil chlapec z našej ulice – to demonštruje priam výbuch farebnosti a kompozičnej nápaditosti. A svetobežník Pollág nám potvrdzuje, čo sme o ňom počuli od iných: poskytuje možnosť vnímať jeho obrovské, mnohorozmerné plátna ako pluralitu výtvarných názorov, ktorá prevráva nezvyčajnosťou a jeho vzťahom ku kultúrnejmu odkazu genia loci.

Milan Rastislav Štefánik žije v národe

Ján Fuska a kol.: O pamätníkoch a pamätných tabuliach pripomínajúcich nášho veľikána

KNÍHA TÝŽDŇA

Nadácia Milana Rastislava Štefánika vydala vlastným nákladom ďalšiu knihu o tejto pozoruhodnej osobnosti slovenských dejín. Publikácia Milan Rastislav Štefánik žije v národe je venovaná pamiatkam, ktoré upozorňujú na túto osobnosť s pozoruhodným životom i pohnutým osudom, lebo taká istá nepriazeň postihla aj výtvarné diela, pamätníky, ktoré Štefánika pripomínali, či vzdávali mu hold.

Prvou zo série kníh prof. Jána Fuskú, DrSc., ktorý je tiež rodák z Košarísk, je M. R. Štefánik v myšlienkach a obrazoch, druhou publikáciou je Pamätník Milana Rastislava Štefánika v Bratislave a treťou Milan Rastislav Štefánik žije v národe, do ktorej autor s kolektívom zozbierali všetky pamätníky pripomínajúce Štefánika. Tvorcovia tieto diela rozdelili na tie, ktoré mapujú významné zastávky v živote Štefánika v chronologickom slede – od rodného domu v Košariskách, potom miesta školských rokov a štúdií. Ďalšou rozsiahlou kapitolou sú zastávky na ceste jeho vedeckých skúmaní vo svete. Každého čitateľa zrejme prekvapí, aký významný vryp či stopu zanechal Štefánik na miestach svojho pôsobenia, keď si aj v cudzine na toľkých miestach uttili jeho pamiatku tabuľou či nápisom. Najväčšiu pozornosť venujú autori tragickému koncu jeho života, s ktorým je spojený symbolický pomník na mieste pádu lietadla Caproni v Ivanke pri Dunaji, kde Štefánik zahynul spoločne s tromi talianskymi členmi posádky, a tiež mohyle na Bradle, mieste posledného odpočinku, ktorá je skvelým dielom Dušana Jurkoviča. V knihe potom nasleduje encyklopedické spracovanie všetkých pamätníkov, pomníkov, tabúľ v abecednom poradí, ktoré Slováci postavili svojmu rodákovi v mestách i dedinách po celom Slovensku. Autori približujú v širšom kontexte okolností, ktoré viedli k zriadeniu pomníkov či tabúľ, uvádzajú iniciátorov, opis umeleckého diela a zámer umelcov – autorov plastík. Zároveň publikujú texty na pamätníkoch. Spracovanie jednotlivých pomníkov dokladajú nielen presným datovaním, autorstvom architektúry a sochárskeho diela, ale fotograficky všetky pamätníky dokumentujú fotografie M. Križánka, spoluautora knihy.

(jk)

MEDAILÓN

Pred rokom 1989 sme mali minimálne informácie o ľuďoch so slovenskými koreňmi, ktorí, ako sa hovorí, urobili na západ od Československa diery do sveta. Oficiálnej propagande sa to jednoducho nehodilo do osnovy, a tak sa nespomínalo, že slávny výtvarník Andy Warhol mal rodinné korene vo východoslovenskej dedinke Miková či charizmatik herec Paul Newman v Ptiči. Podobný osud stihol aj Eugena Cernana, v poradí jedenásteho človeka, ktorého noha vkročila na Mesiac.

Slovák (bol dávno) na Mesiaci

Eugene Andrew Cernan sa narodil 14. marca 1934 v Bellwoode v Chicagu, ktoré patrilo medzi mestá so silnou slovenskou komunitou. Cernanov starý otec Čerňan pochádzal z Vysokéj nad Kysucou, babka, rodená Cihlářová, z Bernartíc pri Táboře. Eugena od malička priťahovala a fascinovala technika a lietanie, a preto štúdium elektrotechniky na Purdue University a následne US Navy Postgraduate School bolo jasnou voľbou. Po rokoch štúdií slúžil ako pilot vojenského námorníctva a v októbri v roku 1963 sa stal členom 3. skupiny kozmonautov NASA, najprv ako pilot Gemini 9A. V Apolle 10 sa zúčastnil na lete k Mesiacu a tu pilotoval mesačný modul Snoopy. Stal sa veliteľom výpravy Apolla 17 a spolu s geológom H. Schmittom uskutočnil 6. pristátie na Mesiaci, na povrchu ktorého strávil sedemdesiatpäť hodín a z toho dvadsaťdva hodín pri výstupoch nevyhnutných pre výskum a vedu. Eugenovi prarodičia, ktorí žili na farme vo Wisconsin, celý svoj život rozprávali výhradne po slovensky. V roku 1974 navštívil obec svojich starých rodičov Vysokú nad Kysucou. Druhú návštevu Kysúc absolvoval v roku 1994, kde sa zúčastnil na otvorení pamätnej izby vo Vysokéj nad Kysucou a stal sa Čestným občanom mesta Čadca. Stála expozícia Človek na Mesiaci je sprístupnená verejnosti od 15. marca 2011 v Kysuckom múzeu v Čadci. Nedávno sa Eugene Cernan dožil krásnej osemdesiatky a my sa pripájame ku gratulantom.

(mab)

HUMORESKA

Ak si myslíte, že som v nadipe urobil preklep a namiesto poctivej nádoby, trebárs na tie kraslice, použil som termín pre kraslice dvojnohé, mýlite sa. Ale podme pekne poporiadku. O nedlho tu máme Veľkonočné sviatky. Tradičné kresťanské sviatky odpradáva našincami slávené a vo vážnosti držané. A veru, ako každý cirkevný sviatok to nemali pred osemdesiatym deviatym jednoduché. Súdruhovia sa ich snažili preonačiť na „sviatky jari“, ale pospolitý ľud sa nedal. Dnes sa týchto sviatkov chytili obchodníci, no nepovažujú ich za niečo pre kšeft lukratívne. Na rozdiel od Vianoc či

importovaného Valentína sa na Veľkú noc nedávajú darčeky. Jedine že sa predá o niečo viac potrávin, najmä údeného, čokoládových i slepačích vajec a, samozrejme, alkoholu. Čo už. Veď vo väčších mestách sa dnes šibačí vyskytujú zhruba rovnako často

tom, ako sa na naše šibačkové tradície pozerajú v zahraničí. Obyčajne ho napíše nejaká jemne zakomplexovaná deva či mládenec, ktorí sa rozhodli žiť v zahraničí. Cítia sa tam osamelé a frustrované, asi ako mníška na nudistickej pláži, fňukať sa hanbia, no tak vy-

No pred Veľkou nocou nás masmédiá potešia aj ďalšou zápravkou, a tou je súťaž miss Slovensko. Tieto prehliadky mladých fertilyných diev poniektorí frľoši označujú za pokračovanie voľakedajších dobytčích trhov, ale ruku na srdce. Koľko

plodnosť, a teda zákonite aj ženička. Mám zlepšovaci návrh. Zrušme porotcov na súťažiach miss, aj tak sú večne podozrievaní z kadejakých huncútstiev. Namiesto poroty rozdáme prítomným mužským divákom vedrá s vodou a riadne šibáky. Len čo babizne vybehnú na pódium v plavkách, horsa na ne! Má to hneď niekoľko výhod. Podľa tradície riadne vyšibaná deva neostane na ocot. Zároveň bude mať televízia konečne poriadny a ešte k tomu z tradícií vychádzajúci program. No a posledná výhoda. Misskou sa stane tá najmokrejšia finalistka, ktorá bude mať zároveň najviac stôp po šibáku... ehm... ponize chrbita.

Marek DANKO

Korbáče, pestré kraslice a vyšibané missky

ako drotári. Čo sa televízne štáby nalietajú, aby nám priniesli veľkonočnú klasiku, ako rozvyskané devy kľučkujú po priedomí a rúci mládenci ich oblievajú vedrami vody a masirujú vrbovými šibákmi. Na druhej strane sa pravdepodobne na Veľkú noc objaví v nejakom časopise či v novinách článok o

pisujú. Napríklad o tom, ako Američania považujú naše šibačkové tradície za bohapusté barbarstvo a rôzne feministky či gender holnelničky za pošliapavanie ženskej dôstojnosti na kriminálnej úrovni. A to, prosím, hovorí občania štátu, ktorý vymyslel zápasy takmer holých báb v bahne...

nám medziročne pribudne slobočných či aspoň predrozvodových miliónárov? Boris Kollár na všetko nestačí, a tak našim misskám a podmisskám reálne hrozí starodievovosť. A sme naspät' pri Veľkej noci. Oblievačka a šibačka predsa slúžili aj na to, aby devám zabezpečili krásu, vrtkosť,

MEDAILÓN

Tisíc zlatých

Na IV. zasadnutí matičného výboru v Turčianskom Svätom Martine 6. apríla 1864 bol za zakladateľa Matice slovenskej podľa § 9 stanov tejto národnej ustanovizne vyhlásený aj Leopold Bruck a jeho syn Vendelín. Leopold Bruck daroval Matici slovenskej numizmatickú zbierku, ktorá bola ohodnotená na tisíc zlatých. Okrem toho daroval aj knihy, ktoré pochádzali zo známej knižnice Vavrincina Čaploviča, ktorý ju daroval Bruckovi a dvom ďalším členom rodiny v roku 1852. Aby zbierka kníh nebola rozdelená, od ďalších rodinných príslušníkov ju odkúpil syn Leopolda Brucka Vendelín a potom ju spoločne s otcom darovali Matici slovenskej.

Leopold Bruck sa narodil v rodine evanjelického učiteľa Jána Brucka 15. novembra v roku 1800 v Žaškove na Orave. Jeho matka Zuzana bola sestrou Vavrincina Čaploviča, vášnivého zberateľa kníh, pochádzajúceho zo starého šľachtického rodu v Jasenovej. Študoval na školách v Gemeri a neskôr na Evanjelickom lýceu vo vtedajšom Prešporku. Strýko Vavrinc chcel z neho mať lekára, osud však rozhodol inak. Leopold po otcovej smrti v roku 1819 zanechal štúdiá, stal sa učiteľom v Žaškove a zároveň opatrovníkom svojej matky a maloletých súrodencov. Vo vofnom čase sa však venoval bohosloveckým štúdiám. Od roku 1831 bol učiteľom v Dolnom Kubíne. Patril k popredným členom Spoločnosti vychovávateľskej na Orave. V roku 1837 mu ponúkli miesto farára v Jasenovej s podmienkou dokončenia bohosloveckého štúdia. Bruck však túto ponuku odmietol. Ďalej sa venoval výchove mládeže. Počas života vykonával viaceré funkcie: bol notárom aj administrátorom Ústavu sirotsko-vdovského ev. učiteľov oravských. Usiloval sa o inováciu učebných predmetov – okrem katechizmu. Dlhé hodiny pracoval v bohatej Čaplovičovej knižnici (päťdesiatitisíc vzávkov), kde prepracúval učebný obsah jednotlivých vyučovacích predmetov. Venoval sa aj literárnej činnosti. Všeobecnej obľube sa na Orave tešila jeho Oda na smrť cisára Františka. Bol známy aj ako príležitostný „veršovník“ na svadbách, pohreboch a rôznych ďalších spoločenských udalostiach. V roku 1848 zostavil čítanku pod názvom Nová čítanka pre menšiu mládež školskú, ktorá vyšla v Banskej Bystrici v roku 1848 pomocou Vychovávateľského spolku na Orave. Viacero článkov publikoval v Slovesnosti, Tatrane, ako aj v časopise Sokol. V roku 1831 sa oženil s Julianou Heilovou, vychoval dvoch synov a dve dcéry. Zomrel v Dolnom Kubíne v roku 1866.

Leopold Bruck vzhľadom na svoj prístup k výchove mládeže patrí k tým pedagógom, ktorí majú svoje miesto v dejinách slovenskej pedagogiky.

Helena RUSNÁKOVÁ

Stodesať rokov od narodenia jazykovedca a maticiaru Antona Jánošíka

Žiaril mu národ a slovenská reč

Peter JÁNOŠÍK – Foto: archív autora

V auguste 1844 na prvej schôdzke Tatrina v Turčianskom Svätom Martine Ľudovít Štúr oficiálne oznámil svoje rozhodnutie uviesť do slovenského života nový spisovný jazyk. Bol to krok, bez ktorého by sme zostali ako „rozviazaný snop“, ale ďalší úspešný život spisovnej slovenčiny by nebol mysliteľný bez nových nadšencov, ktorí nový jazyk ďalej kultivovali, rozvíjali a upevňovali jeho normu. Jedným z týchto nadšencov bol aj Dr. Anton JÁNOŠÍK, jazykovedec, pedagóg a maticiar, ktorého stodesiate výročie narodenia si v týchto dňoch pripomínáme.

So životom a s dielom Antona Jánošíka sa spája významný úsek dejín slovenskej jazykovedy a dôležitá etapa vo vývine spisovnej slovenčiny aj časopisu Slovenská reč, ktorej bol hlavným redaktorom. Anton Jánošík pochádzal z kraja, ktorého reč svojim postavením medzi západnou a strednou slovenčinou núti jazykovo citlivých ľudí pozorovať rodné nárečie a porovnávať ho so spisovným jazykom.

■ OD KOLÍSKY PO HROB

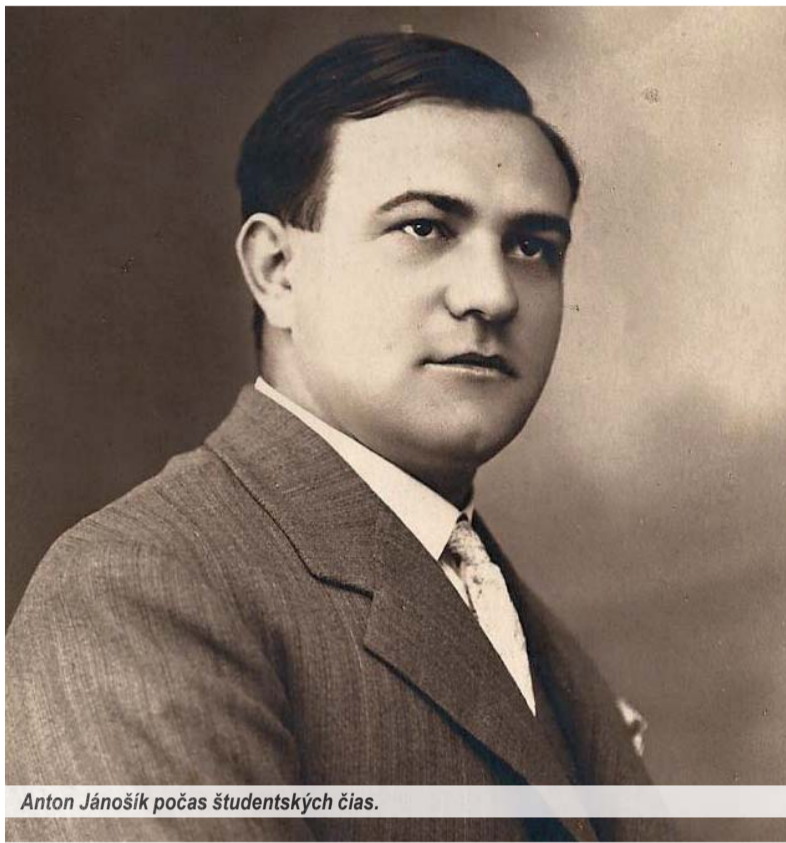
Narodil sa 7. apríla 1904 v Bánovciach nad Bebravou, kde jeho otec roľníčil a pracoval aj ako sedlár. Anton bol najstarší zo žijúcich štyroch detí, z ktorých sa brat i sestry podľa vzoru najstaršieho súrodca venovali učiteľskému povolaniu. V Bánovciach, sídle malého okresu, bola už pred prvou svetovou vojnou maďarská meštianska škola. Bolo to aj po prevrate typické malé mesto, z prostredia ktorého Janko Jesenský čerpal námety pre svoje malomestské poviedky. Po vzniku ČSR pokračoval Anton Jánošík na reálnom gymnázium v Trenčíne. Jeho životný realizmus, keď hovoril, že najlepšie sa majú zubári, ktorí za každý vytrhnutý zub získajú korunu, však v čase dospelosti nahradila iná idea – čistota materčiny, ktorá ho sprevádzala od kolísky po hrob.

V roku 1923 sa zapísal na Filozofickú fakultu Univerzity Komenského na odbor českoslovenčina – francúzština. V prvom semestri zachytil ešte prednášky Jozefa Škultétyho, s ktorým potom v Matici slovenskej redigoval Slovenskú reč. Univerzitné štúdium ukončil v roku 1929, keď rok predtým sa zdokonaľoval vo francúzštine na fakulte vo francúzskom Poitiers.

■ SLOVENSKÁ REČ

Jeho prvým učiteľským pôsobiskom bolo reálne gymnázium v Kláštore pod Znievom, potom nasledovalo gymnázium v Malackách a Štátny koedukačný učiteľský ústav v Prešove. Tu prvý raz prichádza do konfliktu s českou správou slovenského školstva, keď mu vyčítajú, že zmysel českých dejín vysvetľuje v duchu svätováclavských tradícií, a nie v duchu tradícií husitských. Za trest ho preložili na Štátnu maďarskú gymnázium v Košiciach. Bola to zrejme hra osudu, lebo v Košiciach sa dostáva do Miestneho odboru Matice slovenskej, kde sa zrodila myšlienka vydávať pre potreby modernej slovenčiny časopis Slovenská reč. Prvý ročník vychádzal od septembra 1932 v Košiciach, druhý už priamo v Matici slovenskej v Martine.

Ambície Antona Jánošíka prispievať do časopisu vychádzali z jeho školskej praxe a jeho prvý príspevok má názov Slovenčina na stredných školách. Konštatuje v ňom neutušený stav slovenčiny v školách, pretože materčinu Slovákov neučili vždy a všade odborníci Slováci. Zdôrazňuje potrebu dbať na čistotu reči, žiada preferovať domáce slová pred novými cudzími, ktoré už vtedy prenikali do slovenčiny. Kritériom spisovnosti pre Antona Jánošíka je spisovný úzus a výskyt v ľudovej reči. Pri slovách, ktoré sa začali pociťovať ako zastarané, navrhuje nové: napríklad namiesto starého cirkeľ odporúča kružidlo, nie však kružitko. Jeho cieľom je, aby sa úsilie o očistu spisovnej reči netýkalo tých cudzích kultúrnych slov, čo sú majetkom celej slovenskej spoločnosti. Tie čistotu reči nekazia, lež nové a nepotrebné cudzie väzby, hovorí. Ide mu o jasnosť spisovnej reči a vedeckej terminológie. Tieto myšlien-

Anton Jánošík počas študentských čias.

ky naznačujú v jadre teóriu a program slovenského purizmu, ktorý napokon upevnil normu jazyka.

Anton Jánošík sa riadil „prirodzeným purizmom“, termínmi, ktoré poznal z reči svojej matky a bánovského nárečia. Keď bola v jeho rodisku na návšteve česká kolegyňa učiteľka, matka začínajúceho jazykovedca pripravila slávnostný obed. Po ňom sa spomínaná učiteľka poďakovala slovami: „Byl to skutečne lahodný oběd.“ Hostiteľka sa urazila, pretože to slovo vtedy znamenalo „chudobný“. Česká učiteľka mala povedať: „Oběd bol lakotný.“ Dnes už toto slovo neexistuje, ale priezvisko Lakota na Slovensku stále je. Ľudovít reč Anton Jánošík dobre poznal zo svojho rodiska, na nej budoval svoje jazykové povedomie.

■ KULTÚRA REČI

Jasne si uvedomoval, že ideály, ktoré vtedajší českí profesori vstúpili do štátnu maďarské gymnázium v Košiciach. Bola to zrejme hra osudu, lebo v Košiciach sa dostáva do Miestneho odboru Matice slovenskej, kde sa zrodila myšlienka vydávať pre potreby modernej slovenčiny časopis Slovenská reč. Prvý ročník vychádzal od septembra 1932 v Košiciach, druhý už priamo v Matici slovenskej v Martine.

Jasne si uvedomoval, že ideály, ktoré vtedajší českí profesori vstúpili do štátnu maďarské gymnázium v Košiciach. Bola to zrejme hra osudu, lebo v Košiciach sa dostáva do Miestneho odboru Matice slovenskej, kde sa zrodila myšlienka vydávať pre potreby modernej slovenčiny časopis Slovenská reč. Prvý ročník vychádzal od septembra 1932 v Košiciach, druhý už priamo v Matici slovenskej v Martine.

Rovnako ako netušil, že raz bude brať pero do ruky ako mladý učiteľ, netušil tiež, že raz bude koncipovať prvý moderný slovník slovenského jazyka. Právom, veď vlastným počom A. Jánošíka bola kultúra reči. Jeho idey sa mohli realizovať iba vďaka existencii Matice slovenskej, ktorej „patril“ aj tento slovník aj časopis Slovenská reč.

Časopis jazykovedného odboru Matice slovenskej redigoval spolu s jej správcom Jozefom Škultéty. Začínal ako radový prispievateľ do rubriky Zo školskej slovenčiny. Jeho príspevky vychádzali z konkrétnych prípadov, napríklad študentom sa ťažko vyslovovalo prídavné meno ľvíc či substantívum ľvica. Zvážalo ich to k výslovnosti „vlí“. Tak vznikol príspevok, ktorý uznal za správne slová ľvíc, ľvica. Iná príhoda sa viaže k uzákoneniu slova farba proti vtedy použíwanej barve. Na prechádzke k známemu martinskému Mädokýšu sa A. Jánošík po všeobecnom rozhovore osmelil a hovorí baťkovi Škultétymu: „Máme príspevok, že by sa malo písať a hovoriť farba namiesto barva.“ „Ktorý somár tak chce?“ spýtal sa baťko. „Nuž ja, prosím,“ znela odpoveď. A odvtedy Slováci hovoria farba. Rovnako tak Anton Jánošík bránil slovo konár proti českému větev, za čo ho istý český dôstojník takmer inzultoval, keď sa stretli v meste na prechádzke. Rovnaký boj bolo treba zvádzať o slovo úkol. Argumenty boli jednoduché: bežné slovenské slovo úloha (uložiť) nemožno nahradiť slovom úkol, lebo Pravidlá toto slovo nepoznajú a nevyskytuje sa ani v ľudovej reči.

■ MATIČNÝ ÚZUS

Ako hlavný redaktor Slovenskej reči držal v kurze spisovný, maticný úzus. Práca mu umožnila hľadať hlbšie zákonitosti spisovného jazyka v tesnom spojení s ľudovou rečou. Výbor štúdií s názvom Príspevky ku kvantite slovenčiny, uverejnených v Slovenskej reči, predložil ako doktorskú dizertačnú prácu a na jej základe dosiahol v roku 1940 hodnosť doktora filozofie. Jeho zistenia prijala aj nová kodifikácia jazyka.

Hlavným životným dielom Antona Jánošíka bola práca na maticnom Slovníku spisovného jazyka slovenského, ktorý sa robil podľa vzoru českého slovníka. A. Jánošík bol po informácii o práci na českom slovníku aj v Prahe, vtedy okupovanej nacistami. Prišiel s nimi do neblahého kontaktu. Pri jednej z nacistických modli na ulici nevzdal úctu a mal opletačky s protektorátnymi úradmi. Takmer sa ocitol vo väzení. To ho napokon ani tak neobišlo. Popri slovníkovej práci vykonával aj iné práce (jazyková

poradňa, redigovanie) a ako spomínal jeho kolega Eugen Jóna, „konal obeť a svedomito v ťažkých podmienkach počas vojny popri pedagogickým úväzku na škole“.

Slovník spisovného jazyka slovenského vychádzal od roku 1946 v zošitoch, aby bol cenovo prístupnejší širokej verejnosti, ktorá mala oň veľký záujem. Do jej rúk sa dostali písmená A – J, písmeno K bolo už pripravené do tlače. Bolo to však v roku 1949, keď sme sa začali riadiť sovietskymi pravidlami, takže všetko spred roka 1948 bolo podzrievé. Stal sa ním aj maticný slovník. Agilný ukrajinský jazykovedec A. V. Isačenko, ktorý žil na Slovensku, slovník podrobne čítal a narazil pod písmenom B na slovo barnumský s významom prázdny, doložené zo slovenskej tlače. Veľkou chybou bolo, že exemplifikácia tohto slova znela – Rusko je krajina barnumských hesiel. Isačenko poslal avízo na „správne“ miesto a slovník úrady zastavili. Pripravené písmeno K bolo rozmetané. Celý archív a všetky excerpty sa presťahovali do novozaloženého Ústavu slovenského jazyka Slovenskej akadémie vied do Bratislavy. Martinská Matica potom prišla o všetky vedecké odbory. Nový akademický Slovník slovenského jazyka vyšiel v piatich dieloch až v roku 1963.

■ DO CELY ZA SLOVKO

Pre Antona Jánošíka bola likvidácia SSJS dvojnásobnou ranou. Stratil prácu, ktorá mu bola „žitím srdca a duchu pýcha“, a na druhej strane čisto slovenské slová, ktoré vyhmatal z duchovného majetku slovenských spisovateľov zapadli v sieť čechoslovakistických výrazov tvorených a používaných pri našej kultúrnej revolúcii. Z Matice slovenskej sa stala iba knižnica. Za ono slovo barnumský sa autor slovníka dostal do väzenia, z ktorého ho vyslobodil až spisovateľ Ján Bodeňek, autor románu Ivkova biela mať. Anton Jánošík sporadicky aj potom písal do jazykovedných časopisov, ale v podstate sa venoval pedagogickej činnosti.

Slovenčina jeho matky sa mu stala osudovou od kolísky po hrob. Aj ho nevolane navštívila. Po vojne dostala rodina A. Jánošíka telegram: „Umrela mama.“ Matka jeho manželky bola chorá na srdce, a tak telegram pochopili tak, že umrela ona. Otec vtedy večer mliek kávu v kuchyni a čosi ho prinútilo, aby sa obzrel. Uvidel v kuchynských dverách zhrbenú postavu svojej mamy. Telegram oznamoval práve jej úmrtie. Otec rýchlo vybehol na ulicu medzi ľudí. Mne osobne sa stalo čosi podobné. Viac rokov pred smrťou ma otec poprosil, aby som mu do vrecka saka do hrobu dal poštovú známku s vyobrazením Andreja Hlinku. Bol som filatelista a mal som ich dosť. V deň pohrebu sa toho udialo veľa a ja som na svoj sľub zabudol. Až v polceste na cintorín som sa spamätal. Vrátil som sa, ale v Dome smútku už bola truhla zavretá. Nemohol som ináč, iba ju dať otvoriť a dať Andreja Hlinku otcovi do saka. Po pohrebe som ostal v martinskom byte sám. Bola jeseň, aj v byte bolo chladno, a mne sa nechcelo vstať spod teplej periny a zhasnúť. Po chvíli svetlo zhaslo samo. Šiel som skontrolovať, či nevypli elektrinu – otočil som vypínačom a luster zasvietil. Myslím, že svetlo zhasol otcov duch, ktorý sa mi tým poďakoval za Hlinkovu známku.

Ako pedagóg vychoval Anton Jánošík množstvo národu oddaných žiakov, ktorí legendu o ňom sprostredkovali aj svojim deťom. Umrel 26. novembra 1971. Na pohreb prišli mnohí roduverní Bánovčania, ale aj piati tajní, ktorí očakávali zrejme autonómistické provokácie. Keby bol umrel o deň skôr, bolo by to presne na 24. výročie úmrtia jeho otca Jána. Zaujímavé tiež je, že syn sa mu narodil presne na štyridsiate druhé narodeniny. Na hrobe na Národnom cintoríne v Martine má Anton Jánošík nápis: Nie márný svet, žiaril mu národ a slovenská reč. Česť jeho pamiatke!

Na Okrúhlym stole Matice slovenskej o páčivých problémoch dneška

Nezamestnanosť je tragédia Slovákov

Zaznamenal Ivan BROŽÍK – Foto: autor

„Na Slovensku je chronicky veľa ľudí bez práce. Každý, kto má na našom Slovensku úprimný záujem prispieť riešením, ktoré by aj prinieslo výsledky v podobe nových pracovných miest, musí našu aktivitu uvítať,“ povedal na úvod druhého matičného Okrúhleho stola, ktorý sa uskutočnil koncom februára v Trnave, podpredseda Matice slovenskej Viliam Oberhauser. Slovenské národné noviny prinášajú z podujatia prepis najpodstatnejších úvah a myšlienok. Veríme, že budú inšpirovať tých, ktorí problém riešiť môžu.

• Ing. Viliam OBERHAUSER, člen predsedníctva Matice slovenskej

Slovenské poľnohospodárstvo na prelome osemdesiatych a deväťdesiatych rokov zamestnávalo vyše trisťtisíc ľudí. Dnes? Dnes je to asi štyridsaťdvatisíc zamestnancov. Obchodným reťazcom sme bezbreho povolili vstup na naše územie a nechali sme si doslova ukradnúť celý poľnohospodársky odbyt. Naše produkty sa do týchto sietí dostávajú veľmi ťažko. Toto je hlavná príčina toho, že nezamestnanosť v poľnohospodárstve je taká dramatická. Vráťme sa však ešte ďalej do histórie. Slovensko bolo ešte v roku 1945 agrárnou krajinou a prácou na poliach sa užívalo takmer deväťtisíc ľudí. Následný režim preorientoval poľnohospodársku produkciu na priemyselnú, ale tú nám zlikvidovali ponovembrové vlády. Nielen tá federálna, ale aj my počas predchádzajúcich dvoch desaťročí sme si nekontrolovateľným a živelným výpredajom fabrik doslova podpíli konár sami pod sebou. Kde je dnes poľnohospodársky priemysel? Kde je lesnícky, drevospracujúci? Áno, je to téma doslova na zaplakanie, ale na to už nie je čas. Teraz sa musíme venovať tomu, čo treba urobiť. Poľnohospodári nám totiž nikam nezmizli. Potvrdil to aj census Štatistického úradu Slovenskej republiky v roku 2001. Jasne ukázal, že u nás vzniklo asi stopäťdesiat tisíc zamestnanec-kých miest bez akejkoľvek podpory štátu, bez dotácií, iba na základe toho, že malí hospodári začali obrábať pôdu po predkoch, pridávali sa členovia rodín. Keby sa toto nestalo, dnes sú štatistiky nezamestnaných oveľa smutnejšie. Boli to malé farmy nad jeden hektár, dnes máme už trojhektárové.

To sú drobní podnikatelia, ktorým nikto nič nedal a všetko si vydreli vlastnými rukami. Sami ľudia bez štátnej podpory si nachádzajú na pôde obživu a majú to nesmierne ťažké. Veľké stimuly sú totiž postavené len pre „veľkých“.

Máme akčný plán rozvoja pôdohospodárstva s horizontom do roku 2020. Ale keď sa pozriete, že tie obrovské investície vytvoria iba osemnásťtisíc pracovných miest, tak je tu čosi pomýlené. Pri štyristotisícovej nezamestnanosti to vlastne nič nerieši. Treba čo najrychlejšie nájsť spôsob, ako podporiť zo strany štátu tých malých, drobných, tichých, o ktorých spoločnosť takmer ani nevie, ale ktorí zachraňujú štatistiky zamestnanosti pred obrovskou hanbou štátu. Kam sa podelo stoosemdesiat tisíc zamestnancov z lesného hospodárstva? Veď dnes v lesoch pracuje sotva deväťtisíc ľudí. Ešte pred dvadsiatimi rokmi to bolo desaťnásobne viac. Máme ešte nejaký drevársky priemysel? Z republiky vyvážame suroviny aj poľnohospodárske, aj drevárske, aby sme dávali robotu cudzine. Dovážame výrobky zo zahraničia, aby sme dali zarobiť ľuďom, ktorí ich v tej cudzine vyrábajú. Tak ako môže byť na Slovensku robota? Vyvezieme pod cenu surové mlieko a dovážame mliečne výrobky, ktoré sa vyrábajú za našimi hranicami v cudzích fabričkách. Drevo by sme predsa na výrobky mohli spracúvať aj u nás. Stavebníctvo bolo osou nášho hospodárstva. Táto oblasť dávala prácu množstvu ďalších odvetví. Prestali sme stavať byty, prestali sme rekonštruovať starý bytový fond. Pozrite sa dnes do ktorýchkoľvek stavebnín, veď tam slovenské výrobky ani nenájdete, všetko je z Nemecka, z Holandska. Čo už nemáme nijakú surovinu na výrobu stavebných materiálov? Najomné byty ako také zanikli, sme po privatizácii bytového fondu, čo bola doslova hlúposť. Ľudia síce „za pár halierov“ dostali možnosť odkúpiť byty, ale majú ich v takom stave, že do konca života môžu splácať úvery, ktoré si vzali na ich obnovu. Vráťme sa k najomným bytom, podme ich stavať! Alebo – vravel mi primátor mesta Hriňová – idú pre miestnych farmárov postaviť tržnicu. Zadarmo, nič ich to nebude stáť. Bude ju stavať mesto, farmári by sa sami nikdy nedostali cez štátnu byrokra-ciu k finálnej stavbe. Musí sa zak-tivizovať ZMOS, zdola musí byť vytváraný tlak na štát. Zanedbali sme tých, ktorí sú úplne dolú, ekonomicky najslabších, a predsa pre-žívajúcich a podnikajúcich. Drobných podnikateľov a živnostníkov. Začnime ich počúvať! Nečakajme, že veľké nadnárodné spoločnosti nám budú masovo zamestnávať občanov. Pracovné miesta môžu vytvoriť práve tí naši malí a drobní. Ale štát ich musí podporiť. Okolité štáty hľadajú takéto cesty. Od mája sa napríklad uvoľní predaj pôdy aj zahraničným subjektom.

Maďari však už našli spôsob, ako si ju uchrániť pre vlastných roľníkov. Dali si to do ústavy. Z čoho budeme žiť na Slovensku, keď predáme aj pôdu?

• Mgr. Peter KOZOLKA, činovník Matice slovenskej

Je to téma na prvý pohľad odposlania MS dosť odťažité, ale ja som mal jedenásť rokov a už som pracoval s otcom na poli. Vozili sme hnoj, orali, kosili. V tomto čase sme už boli na poli, na konci leta sme skúmali kvalitu zrna, potom sme vyšli na úvrate a začali sme s Božou pomocou kosiť. Keď dnes chodím po slovenských chotároch a porovnávam s tým, čo som videl za hranicami, je mi do plaču z toho, čo vidím. Ak sa teda dnes niekto pýta, či toto je najdôležitejšia téma pre Maticu slovenskú, tak poviem – no predsa národ krváca! A keď národ krváca, tak jeho svedomiu – Matici, to musí niečo našepkávať. Viete, som rozhorčený tým, že robíme rôzne sympóziá, kolokviá, konferencie. Zväčša totiž zostávame iba pri diagnostike. Ale ako by sme ani nevedeli, že má nasledovať aj terapia. Akoby nám uletela. Lenže, povedzte, čo ďalej? Blížia sa napríklad voľby do Európskeho parlamentu. Dobré si v hlavách zväzme tých kandidátov, ktorí sa tam hlásia! Či tam idú iba za tie obrovské peniaze a vymoženosti alebo či sú aj srdcom aspoň trochu s národom a či tam zaň budú bojovať, presadzovať naše národné požiadavky. Keď idete na ministerstvo poľnohospodárstva – a ja sa ich tam týmto nechcem akosi dotknúť – tak vám povedia, nedá sa, Brusel to a Brusel tamto. Tak teda pošleme do Bruselu iných ľudí – takých, ktorí by tam presadili naše existenčné potreby.

Aj kráľ Matej mal ako poradcu jednu veľkú osobnosť pri sebe – hovoril mu múdry sedliak. My potrebujeme múdrych sedliakov počúvať, keď nám hovoria, kde je chyba. V našom chotári sú celé hektáre čierničia a tridsať rokov neobrábaného vinohradu, ktosi na to berie dotácie a nikomu to neprekáža. Ale mňa to bolí, veď európske peniaze sú aj moje peniaze, sú naše a mohli by ísť inam. Prosím vás, vyzvrtajte tých kandidátov. Nepočúvajte len ich našuchorené slová. Milujem i nenávidím tento národ. Nenávidím, keď sledujem, ako je nám už všetko jedno!

• Ing. Tibor MIKUŠ, predseda TTSK

Vítam, že môžem na pôde úradu TTSK privítať účastníkov tohto podujatia; ďakujem, že môžem za-blahoželať páňovi Oberhauserovi ako predstaviteľovi Matice slovenskej za zorganizovanie takéhoto podujatia... Som presvedčený, že práca a zamestnanie je osobitne nevyhnutný predpoklad dôstojného života každého z nás. Pre rodinu ako takú je zamestnanie jej členov základná existenčná podmienka. Zamestnaný otec a zamestnaná matka, ktorí produkujú reálne hodnoty, sú jediným správnym predpokladom výchovy budúcej generácie. To nie je o žiadnej teórii, to je o dávaní osobného príkladu. Ako inak naučíme naše deti, ako by mali v živote správne fungovať? Teší ma, že tento Okrúhly stôl Matice slovenskej je nielen o zamestnanosti, ale aj o dôstojnom živote v Slovenskej republike...

Budovanie infraštruktúry vo všetkých významoch tohto výrazu je prvou podmienkou na to, aby prišiel podnikateľ. To však predpokladá stabilné legislatívne prostredie, kvalifikovanú pracovnú silu a dobré životné prostredie. Toto všetko sú nevyhnutné, ale základné požiadavky, aby do regiónu prišiel podnikateľ alebo návštevník. Vidíme obrovské rezervy nášho Trnavského kraja v tom, čo by mohol ponúknuť prípadnému návštevníkovi. Myslím si, že je potrebné, aby sme sa nielen na úrovni kraja, ale aj z úrovne štátu pri vytváraní pracovných príležitostí orientovali na všetko to, čo súvisí s každodennými potrebami našich občanov. Každý potrebuje jesť, každý potrebuje piť zdravú vodu, každý potrebuje teplo vo svojom dome, každý by chcel mať vlastné bývanie. Tiež si myslím, že je nevyhnutné, aby sa potravinová produkcia našich prvovýrobcov dostávala na stoly našich občanov priamo, a nie cez pulty predajní zahraničných obchodných reťazcov. My nepotrebujeme potraviny, ktoré dozrievajú celé dni v kamiónoch putujúcich po celej Európe. Toto sú kľúčové predpoklady na rozvoj zamestnanosti. Ďalej si myslím, že obdobie do roku 2020 je posledným, počas ktorého možno dostať významnú finančnú injekciu zo zdrojov Európskej únie, a to musíme využiť čo najlepšie. Musíme podporovať našich regionálnych dodávateľov, ktorí vzhľadom na svoju ekonomickú slabosť v porovnaní s nadnárodnými gigantmi nemôžu si dovoliť likvidovať konkurenciu tým, že predávajú pod cenu. Ak podporíme domáce výrobné a dodávateľské kapacity, podporíme aj rozvoj zamestnanosti. Potravinárstvo, poľnohospodárstvo, stavebníctvo – to sú z tohto pohľadu mimoriadne dôležité odvetvia. Patrí k nim aj regionálna energetika – tu myslím najmä na do-

dávky tepla a v obmedzenej miere aj elektrickej energie. Verím, že závery tohto Okrúhleho stola primajú aj iných k zamysleniu sa. Chcem však zdôrazniť, že to, čo vedeli produkovať naši otcovia alebo aj my sami, by sme mali opäť začať produkovať. Musíme túto produkciu dostať do našich domovov a na naše stoly. Toto by mala byť základná úvaha každého zodpovedného politika. Treba hľadať a uplatňovať zákonné mechanizmy, ako podporiť zo strany štátu tých, ktorí doma vedia niečo vyrobiť alebo dorobiť a my to potrebujeme doma využiť alebo spotrebovať. Mám na mysli napríklad zákon o verejnom obstarávaní. Ten podľa mňa dosť deformuje ekonomické prostredie, a najmä umožňuje aj neférové postupy. A neumožňuje to, aby vo verejnom obstarávaní uspeli naši producenti. Želám si a aj vám, aby výsledkom takýchto diskusií boli pracovné miesta a aby sa posilnila dôstojnosť života občana Slovenskej republiky.

• Ing. Zsolt LUKÁČ, Zväz stavebných podnikateľov Slovenska

Spolu s ďalšími organizáciami reprezentujeme niekoľko stotisíc zamestnancov. Podporujeme aktívnu prozamestnaneckú politiku Trnavského samosprávneho kraja. Našou úlohou je, aby aj z tejto diskusie vzišiel nejaký konkrétny námet, ako zvýšiť zamestnanosť na Slovensku. Grafy o nezamestnaných, ktoré poznáme zo stránok Štatistického úradu SR, považujeme za tragické obrazy. Nevieim si predstaviť, kto za takejto situácie bude prispievať do štátneho rozpočtu, aby bolo z čoho vyplácať naše či vaše dôchodky. Tragické je to však aj preto, že nám do zahraničia utekajú robotníci. Z pohľadu perspektív slovenského stavebníctva a priemyslu je to skutočne tragédia. Remeselníci sú kdesi inde, sú preč a my napriek tomu, že máme obrovskú mieru nezamestnanosti, máme najmenšiu zákazkovú činnosť v histórii Slovenskej republiky. Jednoducho, remeselné práce niet u koho u nás doma objednať. Dobrých remeselníkov vo veku dvadsať až päťdesiat rokov na Slovensku takmer niet. Naši dobrí majstri majú nad päťdesiat rokov. Dokedy budú vládajú? V stavebníctve je to dôležitá otázka. Tento problém chceme riešiť v spolupráci so samosprávnymi krajinami. Ide o to, aby už zo školského procesu vychádzala potrebná štruktúra vzdelaných mladých remeselníkov. Mylné je domnievať sa, že najmenej nezamestnaných je medzi absolventmi gymnázií. Oni totiž masívne vstupujú na úradu práce po nezvládnutom prvom ročníku vysokej školy. Školy u nás už neprodujú kvalitu, ale vzhľadom na svoje rozpočty sa zameriavajú na kvantitu. Títo ľudia sa však dostávajú na ulicu a tento problém treba riešiť medzi prvými.

Na pôde Kysuckej knižnice v Čadci privítala nedávno jej riaditeľka Blanka Králiková zástupcov Miestneho odboru Matice slovenskej v Žiline na oficiálnom rokovaní o vzájomnej spolupráci podľa dohody, ktorá bola na podnet riaditeľky knižnice podpísaná ešte v marci minulého roka. Kysucká knižnica sa tak stala kolektívnym členom MO MS v Žiline.

Predseda Pavol Jurecký, riaditeľka Katarína Kalánková a pra-

covníčka MO MS v Žiline Zuzana Miškovská na stretnutí s riaditeľkou knižnice otvorili niekoľko

inštitúcie a významných regionálnych osobností a udalostí, ktoré budú slúžiť jednak študentom

v spolupráci s MS nielen v Martine v Žiline, ale i s miestnymi odborníkmi MS v celom regióne Kysúc,

nu. Cieľom spolupráce je zviditeľniť tieto osobnosti a región Kysúc nielen v regionálnom, ale i v celospoločenskom rozsahu. Napríklad uverejňovaním príspevkov a článkov v celoslovenských periodikách zameraných na matičnú činnosť a zároveň organizovať nadregionálne podujatia v podobe odborných seminárov, súťaží či konferencií, priblížila význam tejto spolupráce riaditeľka Kysuckej knižnice B. Králiková.

(kk)

Zviditeľňovanie osobností regiónu Kysúc

tém. Týkali sa najmä možnosti poskytovania výstavných priestorov na podporu a propagáciu Matice slovenskej v Kysuckej knižnici, aktívnej účasti na zostavovaní výberových bibliografií, príležitostných medailónov k výročiam národnej

stredných škôl a vysokých škôl pri štúdiu, ako aj širokej verejnosti.

„Spolupráca s Maticou slovenskou je pre Kysuckú knižnicu dôležitá z viacerých aspektov. Na základe dobrých skúseností z histórie by sme chceli pokračovať

predovšetkým tam, kde odbory aktívne pracujú, napríklad MO MS Makov. Prínosom spolupráce medzi oboma inštitúciami bude najmä propagácia regionálnych osobností, ktoré sa zaslúžili o kultúrny a spoločenský rozvoj nášho regiónu.

Marián TKÁČ
predseda Matice slovenskej

Píšme, pracujme, tvorme

Na recepcii vo Vatikánskych múzeách po vernisáži výstavy Svätí Cyril a Metod – patróni Európy počul som z úst rektora Pápežskej univerzity Angelicum pátra Miroslava Konštanca Adama, nášho rodáka zo Zemplína, že „my Slováci od stáročia zanedbávame písanie či zapisovanie našich skutkov a aj toto je dôvod, prečo má náš národ tak málo svätých a blahoslavených“.

Na výstave o Milanovi Ferkovi v modranskom Štúrovom múzeu kúpil som si poslednú Milanovu knihu Hľadanie raja a tu čítam: „... pracovať, tvoriť – to je jediná správna meta človeka. Čo iné ako výsledky svojej práce, talentu a úsilia môžeme odovzdať rodovej i spoločenskej štafete, ktorá preberá naše gény, náš životný čin, naše dejinné poslanstvo?“ Štrnásteho marca sedel som v komárňanskom kultúrnom dome na premiére muzikálu Snehulienka a zopár trpaslíkov v podaní Dramatického krúžku Gymnázia Ludovíta Jaroslava Šuleka pri Matici slovenskej. Ďakoval som duši celého podujatia, riaditeľovi matičného Domu Jozefovi Černekovi za šírenie slovenskej kultúry.

Písanie, prácu, tvorivosť – vymyslieť a predviesť muzikál – som nevedel porovnať s ambíciou prevažnej väčšiny zo štrnástich prezidentských kandidátov (ved' bol piatok pred volebnou sobotou): stať sa známym a „čosi“ po sebe zanechať. V ich prípade však asi len „dieru do sveta“.

Prezidenta potrebujeme a my matičári by sme mali v druhom kole podporiť toho, kto podporuje Maticu. Nezbudujeme na slová rektora Konštanca Adama a Milana Ferka. Či deťadsiatročného kardinála Jozefa Tomka, ktorý spomínanú vatikánsku výstavu označil za potvrdenie kresťanskej identity Slovenska na medzinárodnom poli a dodal: „My sme stále trošku nesmelí ohľadne svojej identity. Pritom my máme veľkú minulosť, svoju identitu a svoje vlastnosti, ktoré sú vzácne. Máme svoje miesto medzi inými národmi.“

VYHLÁSENIE

Vyhlasenie predsedníctva
Matice slovenskej

V súlade s dlhodobým cieľom objasňovať i odtabuizovať udalosti slovenských dejín a osobností pripomenula si Matica slovenská odborným seminárom aj 75. výročie vyhlásenia slovenskej štátnosti Slovenským snemom 14. marca 1939, pričom vychádza aj z postojov vtedajšieho vedenia Matice slovenskej, ktoré reprezentovali Jozef Škultéty, Jozef Ciger Hronský a ďalšie matičné osobnosti. Uvedomujeme si vážnosť tohto dátumu s dosahom na ďalší život slovenského národa a jeho prežitie v rodine európskych národov, ale aj jednotlivcov i skupín, vrátane tragického osudu rasovo prenasledovaných. Dejiny meniť nemožno, spoznávať ich a hľadať z nich ponaučenia sme však povinní. Matica slovenská preto prejavuje pokoru pred všetkými obeťami osudových udalostí, ktoré nasledovali po tomto dátume, ako aj po skončení druhej svetovej vojny a v našej spoločnosti rezonujú dodnes.

Matica slovenská sa dôrazne dištančuje od všetkých akcií radikálov a ľudí zlých úmyslov všetkého druhu, ktoré by v tejto súvislosti mohli znamenať zneužitie mena a matičných symbolov.

V Bratislave 12. marca 2014

Od našich matičných prispievateľov z celého Slovenska Spod spravodajského pera

NEUJDEŠ – MILOVAŤ BUDEŠ ŽENU...

Aj tento verš nájdeme v nádhernej poézii Milana Rúfusa. Všetkým ženám na svete je venovaný jeden deň – 8. marec, hoci si ženy zaslúžia pozornosť každý deň v roku. V predvečer Medzinárodného dňa žien bola v sále Domu kultúry v Handlovej pre ženy z Handlovej pripravená slávnosť. Zúčastnil sa na nej aj vedúci oblastného pracoviska v Prievidzi a člen výboru MS Vlastimil Uhlár. Pod vedením predsedníčky MO MS Dagmar Strmeňovej pripravili študenti Gymnázia I. Bellu, ktorí sú aj žiakmi ZUŠ, bohatý kultúrny program. Nechýbalo slovo básnika, ktoré sa striedalo s tancom a hudbou. Po úvodných slovách primátora mesta Rudolfa Podobu nasledovala videoprojekcia. Priblížila historické udalosti – prvé verejné vystúpenia žien za svoje práva, ktoré sa pričínili o to, že 8. marec bol vyhlásený za MDŽ. Pestrým programom prítomných divákov sprevádzali študentky oktávy Norika Paľovová a Erika Bačíková, ktorá vystúpila aj s prednesom poézie, so spevom i s tancom. Originálne reklamy na lovčický jogurt, Horalky i šampanské Hubert prezentovala Norika. V hudobných vstupoch odzneli tóny saxofónu v podaní Barborky Mjartanovej. Petra Bartková, Julka Žibeková a Barborka Mjartanová sa predviedli hrou na zobcových flautách. Pavlinka Bátorová zahrala na violončele melódiu z filmu Tri oriešky pre Popolušku. Na klavíri hrali Martinka Molnárová a Nina Košťalová. Študenti prímý pripravili recitačné pásmo venované všetkým mamám. V programe nechýbalo ani vystúpenie gymnastiek, ktoré pod vedením trénerky M. Kotríkovej a trénera K. Bajána získali titul Majsterky Slovenska. V tanečných vstupoch sa predstavili študentky oktávy a svojim tanečným umením zaujali aj najmladší tanečníci skupiny DAZYA. V poslednom hudobnom vstupe odznela skladba z filmu Piráti z Kari-

biku, ktorú na husliach zahrali Eliška Čičmancová, Pavlinka Bátorová so sprievodom pani učiteľiek Engererovej (husle) a Smačkovej (klavír). Záver programu sa niesol v spomienkach na nezabudnuteľnú Evu Kostolányiovú a Michala Dočolomanského a v podaní Jany Kocziánovej zaznela pieseň Ženy zahodili starosti a tešili sa z krásneho dňa. Po kultúrnom programe pozval primátor Handlovej Rudolf Podobu všetky prítomné dámy na čašu vína. Tak na vaše zdravie, milé dámy...
Dagmar STRMEŇOVÁ

VALNÉ ZHROMAŽDENIE V TISOVCI

Oživotvorené valné zhromaždenie Miestneho odboru Matice slovenskej v Tisovci sa konalo 6. marca 2014 v Klubovni Mestského kultúrneho strediska v Tisovci. Členov MO MS v Tisovci a hostí privítala a valné zhromaždenie viedla jeho bývalá predsedníčka pani Eva Manicová. Ako hostia sa na ňom zúčastnili členka predsedníctva MS a riaditeľka Domu MS v Rožňave Zlatica Halková a riaditeľka Domu MS v Rimavskej Sobote Ingrid Šulková. Po schválení programu zhromaždenia a voľbe návrhovej a volebnej komisie pani Manicová obzvala prítomných s matičnou prácou v Tisovci v minulosti. Po príhovore pani Halkovej a pani Šulkovej prebehla bohatá diskusia na rôzne témy z matičného života z minulých rokov a hovorilo sa aj o výhladoch do budúcnosti. Po diskusii prítomní členovia Miestneho odboru MS pristúpili k návrhu na uskutočnenie volieb a k predstaveniu jednotlivých kandidátov do výboru a do dozorného výboru MO MS. Po ukončení volieb sa slova ujala nová predsedníčka pani Veronika Vlčeková, ktorá za hlavný cieľ matičnej práce v Tisovci vytyčila aktívnu spoluprácu s Domom MS v Rimavskej Sobote a spoluprácu so ZŠ, SŠ a s Jednotou dôchodcov. Významný je pre Miestny odbor MS aj záujem mesta na jeho fungovaní. Miestny odbor

má v pláne starostlivosť o historické, kultúrne a národné pamiatky v Tisovci a Rimavskej Píle a ich sprostredkovanie verejnosti, zvlášť mladým ľuďom. Po návrhu plánu činnosti na nasledujúce obdobie, ktorý prítomní odsúhlasili, reagovali hostia a pani Manicová na jednotlivé diskusné príspevky. Následne valné zhromaždenie MO MS v Tisovci ukončila jeho nová predsedníčka so želaním všetkého dobrého pre všetkých matičiarov a Maticu slovenskú.

TRETÍ ROČNÍK MINIMARATÓNU

V malebnom prostredí okolia základnej školy v Jasove sa konal už tretí ročník Jasovského matičného minimaratónu mieru. Hlavnými organizátormi tejto nádhernej športovej akcie boli základná škola v Jasove, Miestne odbory Matice slovenskej v Jasove a Košiciach-Myslave, Obecný úrad v Jasove, Magistrát mesta Košice a odbor školstva OÚ v Košiciach. V silnej konkurencii žiakov z celého Košického kraja dominovali tí, ktorí sa na minimaratón celý rok poctivo pripravovali – maratónici z domácej školy. Nesmieme zabudnúť poďakovať viacerým učiteľom domácej školy na čele s Emilom Bradom a Ivanom Novotným, ktorí celú organizáciu takéhoto náročného podujatia, ktoré je jediné v celom Košickom kraji, zvládli na jednotku. Víťazi boli odmenení hodnotnými cenami, vrátane cenných kníh z Vydavateľstva Matice slovenskej, medailí, farebných diplomov Matice slovenskej. Najviac sa však tešili na tričku s logom 90. ročníka Medzinárodného maratónu mieru, ktoré do súťaže podaroval a aj osobne slávostne odovzdal starosta obce Jasov Gabriel Nagy. Ostatné ceny venovala riaditeľka ZŠ Jasov Alžbeta Mačatová a zakladateľ Jasovského matičného minimaratónu mieru František Mrva.

(fm)

PRIPOMÍNAME SI

22. marca

– pred sedemdesiatimi piatimi rokmi (1939), pol roka pred druhou svetovou vojnou, Nemci obsadili jediný litovský prístav Kleipedu; anexia Rakúska, Čiech a Kleipeda boli signálmi blížiacej sa svetovej drámy

23. marca

– Maďari sa domnievali, že po odchode českých vojakov zo Slovenska na jar v roku 1939 sa neubránime a zaútočili na východe, zastavila ich prudká odpoveď východoslovenských divízií pod velením podplukovníka, neskôr generála A. Malára, okupanti boli prinútení ustúpiť (sedemdesiate piate výročie)

– na druhý deň žiadali Maďari primérie; keď slovenská strana veľkoryso súhlasila, aby ušetrila civilné obyvateľstvo od následkov konfliktu, ďalší deň maďarské lietadlá zaútočili na Spišskú Novú Ves, pri bombardovaní zahynulo štrnásť ľudí a vznikli obrovské hospodárske škody

– pred sedemdesiatimi rokmi (1944) prezident ČSR v londýnskom exile Edvard Beneš povolil náčelníka štábu Veliteľstva pozemného vojska Slovenskej armády J. Goliana velením priprav vojenského povstania proti Nemecku (styčnou osobou čs. vlády na Slovensku bol bývalý minister Dr. Vavro Šrobár, v tom čase lekár na dôchodku v Trenčianskych Tepliciach)

24. marca

– tristošesťdesiat rokov od narodenia významného slovenského polyhistora Mateja Bela-Funtika z Očovej (1684 – 1749), ktorému svetová veda dala titul Veľká ozdoba Uhorska

– pred pätnástimi rokmi (1999) začali lietadlá NATO bombardovať zvrhovaný štát Juhosláviu; zahynulo vyše tisíc civilistov

25. marca

– pred sedemdesiatimi piatimi rokmi (1939) uznala Slovenskú republiku Svätá stolica

– slovenská vláda deň po začiatku náletov uvoľnila náš vzdušný priestor pre prelety lietadiel NATO zo svojich základní na Juhosláviu

26. marca

– dvestodesať rokov od smrti bratislavského vynálezcu Wolfganga Kempelena (1734 – 1804)

– osemdesiat rokov uplynulo odvtedy, ako zomrel posledný bratislavský gróf a dedičný župan Ján Pálffy (1856 – 1934)

27. marca

– 260 rokov, čo sa v hostinci, kde počestní mohli prenocovať a kde sa vymieňali kone dostavíkov, neďaleko Bánoviec nad Bebravou narodil budúci evanjelický kňaz, jazykovedec a znalec starej slovenskej literatúry Juraj Ribai (1754 – 1812)

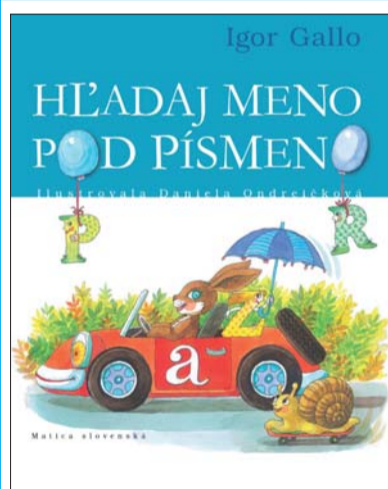
– tento deň v roku 1991, po vyše dvadsiatich dvoch rokoch, opustil Slovensko posledný okupačný vojak sovietskej armády

28. marca

– pred sto piatimi rokmi sa v Senici narodil prof. Ján Mudroch (1909 – 1968), zakladajúca osobnosť nášho vysokého umeleckého školstva, čelný predstaviteľ moderného slovenského maliarstva, duchovný pilier skupiny Generácia 1909

– pred piatimi rokmi vznikla strana Sloboda a solidarita, na ustanovujúcom zjazde si zvolili za predsedu R. Sulíka

(jč)

Igor GALLO: Hľadaj meno pod písmeno (Zvieratkovská abeceda)

Abeceda, večná téma predškôlkov a prváčikov, je opäť trochu prístupnejšia deťskými očkami, uškami a hlavičkami. Skúsenejší spisovateľ ich naučí poznávať písmenká pomocou nádherne zostaveného súboru osemveršových básniček na motívy zvieratiek. Každému písmenku sa ušlo nejaké: andulka, baran, cap, daniel, emu, fretka, gunár... Básničky plné vtípu a nenásilného poučenia dopĺňajú deťsky prístupné farebné kresby Daniely Ondreičkovej.

Z KNIŽNEJ PONUKY VMS

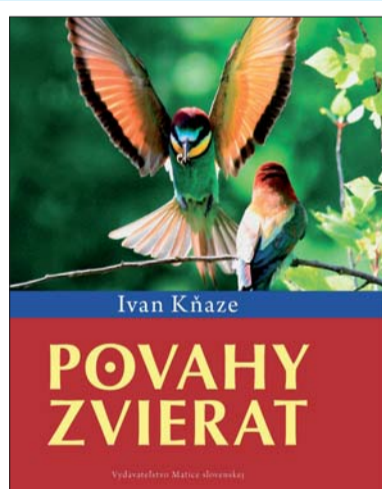

WWW.VYDAVATEL.SK

043/490 68 72

objednavky@vydavatel.sk

info@vydavatel.sk
Vydavateľstvo Matice slovenskej tvorivo nadväzuje na vyše 140-ročnú tradíciu vydavateľskej činnosti Matice slovenskej. Okrem celej škály vydání Matice slovenskej tu nájdete pestrý sortiment z produkcie iných vydavateľstiev na Slovensku i v Českej republike.

Ivan KŇAZE: Povahy zvierat

Dôverný znalec a výborný fotograf prírody vás na množstve príkladov a príbehov, ktoré zachytil zo života rôznych druhov malých zvierat, zaspáti do psychológie tých zaujímavých, často výnimočných bytostí, ktoré žijú všade okolo nás. Ivan Kňaze rozumie reči a povahám zvierat ako málokto. Nie je profesionálnym vedátorom, je človekom, ktorý úzko a intenzívne spolužijíva s ríšou zvierat, zachytáva ich prejavy, často na prvý pohľad nepochopiteľné, ale pre zasväteného znalca čitateľné ako otvorená kniha.

Týždenník Matice slovenskej. Vydávajú MS a VMS, s.r.o., IČO 00 179 027, IČO 36 418 404. Martin. Šéfredaktor Maroš MOLEC. Zástupcovia šéfredaktora Michal BADÍN a Emil SEMANCO. Sídlo: P. Mudroňa 1, 036 01 Martin. Tel: 043/ 40 12 837 - 8, 41 34 535, 40 12 811, e-mail: snn@matica.sk, snnredakcia@matica.sk. Filiálna redakcia: Grösslingová 23, 812 51 Bratislava. Tel: 02/ 52 96 57 52. Administrácia: Matica slovenská, P. Mudroňa 1, 036 01 Martin. Tel: 043/ 40 12 837 - 8, 41 34 535. Tlač Ultra print, Bratislava. Rozširuje PNS, Mediaprint Kapa a redakcia. Redakčná rada: Marián TKÁČ, Marián GEŠPER, Peter CABADAJ Ján ČOMAJ, Ján JANKOVIČ, Jaroslav CHOVANEC, Drahošlav MACHALA, Jozef ŠIMONOVIC. Podávanie novinových zásielok povolené OZ SsRp Banská Bystrica, č.j.1081-93-PTP z 30. 3. 1993. Objednávky na predplatné prijíma redakcia SNN, Slovenská pošta a každý doručovateľ. Objednávky zo zahraničia: redakcia SNN a Slovenská pošta, a. s., Stredisko predplatného tlače, Námestie slobody 27, 810 05 Bratislava 15, e-mail: zahranična.tlac@slposta.sk. Ročné predplatné 26 €, v ČR 530 Kč + 460 Kč poštovné, Európa 100€, ostatný svet 180USD. Neobjednané rukopisy a fotografi e nevraciam. MIČ 49 644, ISSN 0862-8823. EV 4009/10.